

כאמ"ר קרן לא עם נורמן... (מאמר קצר על תורה)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאנת אריה 25/17 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 437

הונצח ע"י בנם הנה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לזכרו

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כט שבט התשע"ב. מסכת תמורה דף ז – דף יג

הוא אסור לשמש בבמה קטנה. והמקדש דוד (סימן כ' סק"ג) תירץ, דמקרא ד"לא תקריבו" לא שמעינן אלא איסור בעלי מומין בבמה קטנה, אבל פסול ליכא למילף מינה, (כדאמרינן בסוגיין דאיכא איסור דאינו פסול, במקדיש בעל מום לדמי נסכים). [ואפשר, דמרש"י לקמן (עמוד ב') ד"ה על לאו, מוכח דפסק כלישנא קמא, דכתב, דאיסור זריקה נפקא מ"לא תקריבו", וללישנא בתרא נפקא "מעל המזבח", ושפיר כתב רש"י דהיינו מדלא שרייה קרא, דלישנא קמא ליכא קרא לבעלי מומים בבמה קטנה. (ש.ב.)].

ו) גמ', שם. הקשה הרש"ש, הא בבכורות (יד.) יליף לה רבי אלעזר מדכתיב (דברים פ"ז פ"א) "לא תזבח וגו' עורת או שבור", אם אינו ענין לבמה גדולה תנאו ענין לבמה קטנה. ותירץ, דמקרא ד"לא תזבח" יליף עיקר איסור הקרבת בעל מום, והכא ילפינן מ"לא תקריבו" דעובר משעת הקדש דומיא דמקדיש לבית המקדש. והעולת שלמה תירץ, דהכא ילפינן לאסור זריקת בעל מום, והתם ילפינן מלא תזבח איסור שחיטה. והחזון איש (בכורות סימן יח סק"ו) תירץ, דרבי אלעזר סבר כלישנא קמא דמהכא לא ילפינן במת יחיד. ז) גמ', מתקיף לה ריש לקיש וכו'. כתב בהגהות הגר"א (בהערות שלהי מסכתין), דהאי מתקפף לשון איבעיא הוא, וכן משמע ברש"י ד"ה מתקיף, ועיין רבינו גרשום דביאר דקושיא היא.

ח) גמ', אמר ליה שמא לא שנינו אלא בתמורה וכו'. אמר ליה רבי יוחנן וכו' ואי בתמורה נמי ששה הוויין וכו'. הקשה הרש"ש, היאך מוכח מהתם, נימא ד"נמנו וגמרו" איירי בתם שנעשה בעל מום, דקדיש בלא תמורה, ולהכי לא הוה אלא ה' לאוין, וקרא ד"שרוע" דבעל מום מעיקרו הוא, איירי בתמורה כדאוקמיה ריש לקיש. ותירץ, דרבי יוחנן סבר, דליכא לאוקמי קרא דשרוע בעשאו תמורה, דאם כן אינו עובר ב"בל תקדישו" אלא בלאו דמימר, והכי מקשה לריש לקיש, לדידך דאף במימר עובר ב"בל תקדישו", הא ד"נמנו וגמרו" דמהדרינן לטפויי לאוין (ברש"י ד"ה נותנו) אמאי לא מיירי במימר דהוי ששה לאוין, ואתי שפיר תיבת "נמי", דאי במימר נמי איכא לאו ד"לא תקדישו" אמאי לא איירו ביה. ובחידושי הגר"ז תירץ, דהשתא דאמר ריש לקיש "דלמא בתמורה", הדר ביה ממאי דחילק בין בעל מום מעיקרו לתם ונעשה בעל מום, וסבר דכחודא חשיבי, ומקשה דלמא תרוייהו לא חיילי אלא בתמורה, ושפיר מוכח ליה רבי יוחנן מחמשה שמות דליכא אלא ה' לאוין ובלא תמורה.

ט) רש"י ד"ה שמא, ותפסה בתמורת בהמת קודש תמימה. כתב הרש"ש, דרש"י לשיטתו לקמן (כו.) ד"ה ובעלת מום, דבעל מום בבעל מום לא עביד תמורה. אמנם בתוס' ד"ה בעלת מום הביאו שיטת ר"י, דאף בעל מום על

דף ז ע"א (א) גמ', והא נפקא ליה מעל המזבח. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, נימא ד"לא תקריבו" אתי למילקי עליה, דאי נפיק מ"על המזבח" לא לקי דלאו שבכללות הוא. ולכאורה יש לומר דפשטא דסוגיא דהכא כמאן דאמר לוקין אלאו שבכללות, כדאמר לוקה משום ה' שמות, ולקמן (עמוד ב') מותיב מינה למאן דאמר אין לוקין אלאו שבכללות. ועיין נמי ברש"י (שם) ד"ה על לאו דכתב, דלכולי עלמא הכא מלקין על לאו שבכללות, ולא פליגי אביי ורבא אלא אי מלקי חדא או תרי. (ש.מ.)].

ב) גמ', אורחיה דקרא דמשתעי הכי. פירש רש"י (עמוד ב) ד"ה על לאו, דליכא למילף מ"על המזבח" דאורחיה דקרא הוא, וילף ליה מ"לא תקריבו". וכן פירשו הרבינו גרשום והרמב"ם (פ"א מאיסורי מזבח ה"ז). אמנם השיטה מקובצת (אות ה) ביאר להיפך, דלא ילפינן מ"לא תקריבו" דהוי אורחיה דקרא, וילף מ"על המזבח".

ג) תוס' ד"ה ומיד בן נכר, ואם תאמר למה לי איש איש. תירצו בתוס' מנחות (עג:) ד"ה איש איש, דאי לאו קרא ד"איש איש", הוה אמינא נכרי שהביא בעל מום בלאו, ואי הביא תמימים אף דלאו ליכא, איסורא מיהא איכא, קמשמע לן דשרי. עוד תירצו, דאי לאו קרא ד"איש איש", הוי יליף מקרא ד"מיד בן נכר" לאסור אף תמימים דידהו. ובחידושי רבי מאיר שמחה תירץ, דמהכא לא ילפינן אלא דמקריבים עליהו ומתכפרים הם, ומקרא ד"איש איש" ילפינן דמהני הקדשם, כדאמרינן שנודרים נדרים ונדבות כישראל. והצאן קדשים תירץ, דהאי קרא לא קאי אלא במידי דשייך ביה בעל מום, דבהני ידעינן דשרו עובדי כוכבים לאתווי, אבל מידי דלא שייך ביה בעל מום כגון עופות יין לבונה ועצים, לא שמעינן דמקבלים מהם אלא מקרא ד"איש איש".

ד) בסוה"ד, מזה תלמוד לומר לעולה פרט לנזירות דברי רבי יוסי הגלילי וכו'. הקשה הצאן קדשים, בשלמא רבי עקיבא יליף מאיש איש דאין מקבלין מהם אלא עולה ולא שאר קרבנות, אלא רבי יוסי הגלילי למאי בעי ליה, הא בלאו הכי לא מצו להקריב קרבן נזירות, דהא ילפינן במנחות (עג:) בני ישראל נזורים ולא עובד כוכבים, וכן הקשו תוס' בנזיר (סא:) ד"ה אי, והניחו בצריך עיון.

ה) גמ', מפקינן ליה לבמת יחיד. (לאסור בה בעלי מומים). הקשה הרש"ש בזבחים (קכ.), היכי כתב רש"י בזבחים (שם) ד"ה ומומין, דבמה קטנה שוה לבמה גדולה בפסול בעלי מומין, מדלא שרינהו קרא בקטנה, הא בסוגיין יליף לה מ"לא תקריבו" דמעוך. ותירץ, דשמא איירי רש"י אכנה, דאי בעל מום

הדרך היומיומית

מסכת תמורה דף ז

כט שבט התשע"ב

בעל מום נמי חיילא תמורה.

(ז) **תוס' ד"ה אלא בתם, בתוה"ד**, לכן נראה להר"ם לפרש דלא קאי ר"ש בן לקיש א"ב"ל תקדישו" אלא א"ב"ל תקטירו" וא"ב"ל תזרוקו" וכו'. כתב הרש"ש, דמסוגיין מוכח כרש"י דלקי בהקדישו, מדמסיק לקמיה, כיון דשביק תמים ואקדיש בעל מום, וכן רבא אמר אפילו מקדיש לדמי נסכים.

(יא) **בא"ד**, אלא וכו' דלא מסיק אדעתיה דחזי להקרבה. הקשה הקרני ראם, לדדידיה נמי קשה, כיון דאתרו ביה ואמר על מנת כן אני עושה, היאך מצינן למימר דלא אסיק אדעתיה להקריבו למזבח, ואדרבה לרש"י נחא טפי, כיון דבהקדישו איירי, איכא למימר דלהקדישו לבדק הבית נתכוון, אבל לתוס' דביארו דאיירי בוריקה והקטרה דלא שייך בבדק הבית, מוכח טפי דנתכוון למזבח. ועיין אות הבאה.

(יב) **בא"ד**, שם. וביאר **הצאן קדשים** כוונת התוס', דלא בעי התראה אכל מעשה ומעשה, אלא כשמקדיש מתרים בו "אל תקדיש למזבח", וכיון דמדכרינן "מזבח" כל עבודות בכלל, וכאילו התרו אל תזרוק אל תקטיר כולו ומקצתו, ולהכי **בהקדשה** ודאי כיון למזבח דהא התרו בו וקביל, אבל זרק והקטיר דלא מתרינן ביה שוב, איכא למימר דלא כיון למזבח, והקשה החק נתן, כיון דכל עבודה ועבודה לאו ומלקות לעצמו, פשיטא דבעי לכל חד התראה לחודה, ועוד, הא בעינן יעשה האיסור תוך כדי דיבור מההתראה, וזריקה והקטרה אחר כדי דיבור מההקדש הוי, והיאך מהניא להו התראה דהקדש. ותירץ, דלא הקשו בתוס' דקבלת התראה תהני לבעל מום מעיקרא אלא לרש"י, דלשיטתו השתא נמי הוי טעות רחוקה דהא הקדישו במומו, ואפילו הכי כתב רש"י דטעה דהווי למזבח משום דכשנולד תמים הוי, אבל לתוס' הני טעיות לא חשיבי למימר דלמזבח אסקיה, ולא תלינן דלמזבח אקרביה אלא בהקדישו בתמותו, וקבלת התראה לא דמיא לטעות זו ולא סגי' ביה למיתלי דלמזבח נתכוון. עוד כתב לבאר תירוץ הברכת הזבח, דבמקדיש מדלא אמר להו לבדק הבית אני מקדישו מוכח דלמזבח נתכוון, אבל במקטיר וזרוק לא מוכח מידי מדלא אמר להו, דלא מצי למימר לבדק הבית אני עושה.

(יג) **תוס' ד"ה אפילו**, והוא הדין מקדיש לדמי עולה. עיין שיטה מקובצת (אות לו). הקשה הכסף משנה, אמאי יליף ליה בתורת "הוא הדין" הא קל וחומר הוא, דהא רש"י ד"ה אפילו אקדשה פירש, דלדמי נסכים ליכא ביזוי כל כך מפני שאין במינו ראוי לנסכים, ולסברא זו לדמי עולה הוי ביזיון טפי, דהא יש במינו ראוי לעולה. ותירץ הלחם משנה, דתוס' סברי דלאו היינו רבותיה דרבא, אלא רבותיה דאף בדמי איכא ביזוי, ולהכי סבר דלא הוי קל וחומר, דאיכא למימר דדווקא בדמי נסכים הוי ביזוי, דהוי מצי להקדיש תמים לדמי נסכים (ולא הוי קדושת הגוף דהא אין ראוי לנסכים), כיון דהקדיש בעל מום הוי ביזוי, אבל בדמי עולה לא הוי מצי להקדיש תם לדמים (דיהפך לקדושת גוף), ודלמא לא חשיב מה שהקדיש בעל מום ביזוי, הלכך אינו אלא "הוא הדין".

(יד) **בתוה"ד**, והא דאמר לקמן המקדיש נקבה לעולה וכו' לקי. הקשה הרש"ש, מנא ליה הא, נימא כיון דראוי לקרבן אחר, לאו בזיון הוי ולא לקי עליה, ואדרבה מרבא דנקט מקדיש בעל מום לדמי נסכים, משמע דאי הקדיש תמים לא לקי אף דאינו ראוי לנסכים. וכן הקשה המנחת חינוך (מצוה רפה אות יב). והשפת אמת ביאר, דכיון דדין הנקבה הוא לרעות עד שתסתאב ותמכר לדמי עולה, הוי כמקדיש בעל מום לדמיו. ונראה כוונת התוס', דלקי על כל תקריבו דבעל מום, דאמרינן לקמן (יט): כיון דלא חזיא למילתא היינו מומא. ועוד, דאיתא בתוספתא (פ"א ה"ו) דגם במקדיש רובע

ונרבע מוקצה ונעבד אתנן ומחזיר עובר משום הללו והרי הן כבעל מום שקדם הקדישם את מומם, ומבואר דלא בעינן דווקא בעל מום, ויש איסור מקדיש בעל מום על כל פטולי הקרבה. ועיין עוד בשיטה מקובצת זכחים (לד. אות ד) ובאבי עזרי (פ"ה מאיסורי מזבח ה"ו). (ש.ב.ל.).

(טו) **גמ', תניא כוותיה דרבא וכו'**. הקשה השפת אמת, אמאי קאמר תניא כותיה דמשמע דדבריו ככולי עלמא, הא רבי פליג והוי ליה למימר תניא היא. ועוד, דאף תנא קמא לא אזיל כוותיה, דרבא יליף איסור מקדיש לדמי נסכים ממקדיש בעל מום, ותנא קמא מצריך ליה קרא ד"לא ירצה". ותירץ, דרבא מודה דמקרא דבעלי מומין לא מוכח איסור למקדיש לדמי נסכים, דאיכא לאוקמיה בתמורה ולקדושת הגוף, אלא דייק מברייתא דה' לאוין דאיירא בלא תמורה וילפא לה מקרא ד"לא ירצה".

דף ז ע"ב

(טז) **גמ', תנא קמא סבר אפילו אקדשה לדמי נסכים**. הקשה השפת אמת, היכי יליף ליה מ"לא ירצה", הא פשיטא דהנסכים מרצים, אלא דעביד איסורא במה שנדר. ותירץ, דשמא "לא ירצה" קאי אנדר. דאינו רצוי.

(יז) **גמ', ומנין אף בלא תעשה שנאמר וכו' דברי ר' יהודה**. כתב הרמב"ם (פ"ה מערכין ה"ו), דמקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה, והקשה הכסף משנה, אמאי לא כתב דעובר נמי בלאו ד"לאמור" כדאמרינן הכא. והלחם משנה תירץ, דסבר דהלאו אסמכתא בעלמא הוא, וכן דייק מדאמרינן לעיל (ה: ו.), "והרי מקדיש דאמר רחמנא נדבה תעשה אותו", ולא הקשו דאיכא לאו, והיינו משום דהווי אסמכתא בעלמא. והחק נתן תירץ, דמדאמרינן הכא "דברי רבי יהודה" משמע דרבנן פליגי, ופסק הרמב"ם כוותיהו דליכא לאו, וכן איתא להדיא בתורת כהנים (ספרא אמור פרשה ז), וחכמים אומרים אין בו בלא תעשה.

(יח) **גמ', מאי משמע אמר ליה דכתיב לאמר לא נאמר בדברים וכו'**. כתבו תוס' בפסחים (מב). ד"ה לאמר, בשם ר"י, דדווקא דבר דאית ביה לאו הבא מכלל עשה, דריש לאמר ללאו, אבל בעלמא לא. והחק נתן ביאר, דודאי לאמר דעלמא אין משמע לאו אלא שיאמר לבני ישראל, ושאני הכא דליכא לפרושי הכי, דהדר כתיב בויקרא (פכ"ב פ"ח) דבר אל אהרן ואל בניו ואמרת, והיא האמירה לישראל, ומאי לאמר דמיעקרא, על כרחך לדרשה דלאו איכא. והשיטה מקובצת (אות ו) תירץ, דדווקא היכא דאיכא בהאי פרשה לאו, ילפינן מלאמר דהלאו קאי אכולה פרשה.

(יט) **גמ', אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות**. הקשה בשו"ת בית הלוי (חלק ג' סימן כו אות ב) מאי אקשי לעיל (עמוד א) אדריש לקיש, דאי בתמורה הוי ששה לאוין, נימא דבתמורה איירי, והא דהוי ה' ולא ו' משום דסבר כאביי דמני לבל תקטירו כולו ומקצתו, בחד לאו עם תמורה. ואמנם לדעת התוס' לעיל (ב). ד"ה וסופג בתירוץ קמא, דתמורה הויא תרי לאוי, אתי שפיר דאכתי הוי ששה לאוין, אבל לתירוץ בתרא דחד לאו הוא, אכתי קשה דנוקי בתמורה וכאביי. וכן הקשה להרמב"ם דכתב (פ"א מתמורה ה"א) דלוקה ארבעים, אלמא חד לאו הוא, ופסק (פ"א מאיסורי מזבח ה"ד) כאביי דעל לאו שבכללות לוקה רק אחת, דאם כן אמאי דחינן לריש לקיש, ועיין באות הבאה.

(כ) **גמ', מיתביי וכו' עובר משום חמשה שמות וכו' תיובתא דאביי**. עיין באות הקודמת. כתב הבית הלוי (חלק ג' סימן כו אות ב), דעל אביי שפיר מקשינן, דליכא למימר דהוי ה' לאוין משום לאו דתמורה, כיון דלרבי יוחנן אף בהקדיש איכא איסור, ולא מסתבר דהברייתא איירא בלאו דתמורה.

"מתנות כהונה" כזכירתו בחטאת ואשם, ואי נימא דזוכה מדין "בעלים" אתי שפיר, דלאו משולחן גבוה קא זכי ולהכי הוי דידיה והוצרך רש"י לטעמא דבזיון קדשים, אבל שיטת רש"י בבבא קמא (יב.) ד"ה אבל, דאף חלק בעלים משולחן גבוה זוכים ולא דידיה הוי, ועוד דשיטת רש"י דזכירת כהנים בבשר בכור לאו מדין בעלים אלא משום מתנות כהונה.

דף ח ע"א

(א) גמ', אלא לאו בתם. הקשה השיטה מקובצת (אות ג), אם כן, אמאי איצטריך "לא תפדה" לומר דאין יוצא לחולין, הא לא מצינו תם שנפדה. ותירץ העולת שלמה, דרבא דאותביה לרב נחמן לשיטתו לעיל (ד): דהיכא דלא מהני נמי לקי, ואף אי נימא דהכא אינו לוקה משום דאין בו מעשה, נפקא מינה דעובר בלאו.

(ב) תוס' ד"ה בבכור נאמר, דלעולם הוא בקדושתו לענין דאינו נמכר באיטליו וכו'. כתב החזון איש (בכורות סימן כב סק"ג), דמשמע, דכבר קים לן דבכור בעל מום נאכל בגבולים ואין נמכר באיטליו, ולא אתי קרא אלא למימר דאותה קדושה שאוסרתו במכירת איטליו לית לה פדיון. והקשה, הא להא לא בעינן קרא, דכיון דנאכל בגבולין הוי כשאר פסולי המוקדשין, דפשיטא דלית בהו פדיון שני להתירם בגיזה ועבודה. ויותר היה נראה לומר, דקרא אתי לעיקר הדין דבכור בעל מום נאכל ולא בעי פדיון. ותירץ, דשמא היינו כוונת תוס', דקמשמע לן קרא דאינו בתורת פדיון דשאר פסולי המוקדשין, דאי אית ביה פדיון, הוי שרי להימכר באיטליו כמותם, אבל כיון דלית ביה פדיון נשאר קצת בקדושתו, ולהכי נאסר במכירת איטליו.

(ג) גמ', אלא לאו בזמן שבית המקדש היה קיים. הקשה השיטה מקובצת (השלם), היכי אמרינן ירעו עד שיסתאבו, הא עובר ב"בל תאחר". וכן הקשו בתוספות הגרע"א (יבמות פרק יא אות ד. ועיי' תפארת ישראל שם) ומהרי"ט אלגאזי (בכורות פ"ה אות לו סוף סק"ו) בשם הקרבן העדה (יבמות פ"א ה"ו בשו"ת קרבן), ותירץ בשם יש מפרשים, דהא דקאמר ירעו היינו עד שנה, דאינו עובר ב"בל תאחר". וכן תירץ התמורת תודה. והקשה החזון איש (סימן לא סק"י), הא אמרינן בראש השנה (ו:), דבל תאחר הוא דליכא תוך שנתו, אבל עשה איכא כשעובר הרגל. ויישב, דהיינו דווקא בשאר קרבנות אבל בבכור אין חובת עשה להקריבו לפני הרגל הראשון, משום דכתיב ביה "לפני ה' אלוקיך תאכלנו שנה בשנה" (דברים טו, כ), הרי שהתורה התירה לדחות הקרבתו עד תום שנה. ובהערות הגר"ש אלישיב נמי הקשה כחזון איש, ותירץ, דירעה דהכא היינו עד הרגל. אלא דלפי זה קשה, מאי מקשי "ליתי גובר ולשקליה", הא תוך הרגל אינו מחויב כלל להביאו. ותירץ, לפי מה שכתבו תוס' בראש השנה (ו.) ד"ה יקריב דאי חזי גובר דהמחויב קרבן מבזבו ממונו ולא יוכל להקריב כשיגיע זמנו, יכול לכופו אף קודם זמן חיובו, איכא למימר דהכא נמי, כיון דחזי דמרעהו ויכול ליפול בו מום, מצי למיכפייה שיקריבנו מיד. ועיי' עוד בעולת שלמה, ועיי' באות הבאה.

(ד) גמ', שם. עיי' באות הקודמת. עוד תירץ השיטה מקובצת, דבכור דתערובת אינו עובר בבל תאחר. והקשה החיי אריה, אמאי, הא בל תאחר הוא משום איחור דמזבח, ובין אי כהן הוא בין ישראל הוא מאחרו למזבח. ונשאר בצריך עיון. ובאמרי בינה (ח"מ דיינים סימן מט ד"ה וגדולה) ביאר סברת השיטה מקובצת שאין "בל תאחר" בתערובות, דכיון שאחד מהן כהן, ומספק אינו חייב ליתנו לכהן אחר, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, והוא עצמו אינו יכול להקריבו, שהרי ספק כהן הוא, לכך אינו עובר משום בל תאחר, אף שודאי בכור הוא וחייב להקריבו. ואף דאיכא ספק איסור בל

(כא) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"א מאיסורי מזבח ה"ד), נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום ושחטו וזרק דמו והקטיר אמוריו לוקה ארבע מלקיות, [כמאן דאמר דאין לוקה אהקטרה אלא חדא]. והקשה הכסף משנה, הא אותבינן ליה מברייתא דלוקה חמש, כלומר דלקי תרתי אהקטרה. ותירץ, דהרמב"ם הפך אביי לרבא ורבא לאביי, דהיינו דרבא סובר אין לוקין אלאו שבכללות אלא אחד, ואמרינן בבבא מציעא (כב:): ובכולי תלמודא, הלכתא כותיה דאביי ביע"ל קג"ם, משמע דבשאר הלכה כרבא, ואף דברייתא פליגא עליה, סבר הש"ס דאיכא תנא דפליג אהך ברייתא, אף דלא אייתו ליה הכא, מוכח כן ממימרא דיע"ל קג"ם. והרדב"ז תירץ, דאיכא למדחי, דהא דאמרינן לוקה משום ה' שמות, היינו לומר דאי אחד הקטיר מקצת אבר ואחר הקטיר כולו שניהם לוקים, אבל ודאי אחד דעובר בשניהם לא לקי אלא חד. ונהיינו כלישנא קמא דהניחו בקשיא.

(כב) מתני', מה חטאת ואשם אין ממירין אף בכור. הקשה השפת אמת, מה ענין חטאת ואשם לבכור דמתחלקים לאנשי משמר, ומשום הכי אין ממירין בהו, דשותפין אין ממירין. ותירץ, לשיטת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א), דשותפין אף דלא מהני תמורתם, איתנהו בלאו דלא ימיר, הכא אלאו קאי.

(כג) תוס' ד"ה שאין זכין, בסוה"ד, ויש לומר דרצה לומר אף בתר מתכפר ולא לאפוקי בעלים אתי. אמנם דעת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"ד), דאין המקדיש עושה תמורה אלא מתכפר, ולדידיה קשיא. ותירץ החק נתן, דהרמב"ם (שם) כתב, בטעמא דאין המקדיש מימר אלא המתכפר, משום דהמקדיש קרבן שיתכפר בו חבירו, נותנו לו במתנה והשתא אינו שלו, והאי סברא לא שייכא הכא, להכי בעינן לסברא דאין זוכין מחיים, דאי הוו זכין מחיים, הוו אינהו ממירין אף לדעתו.

(כד) בסוה"ד, שם. הקשה השפת אמת, הא לעיל (ב:) משמע דאין מימר אלא מתכפר ולא בעלים. ומשום הכי תירץ, דזכין אינו סיבה דיכול להמיר אלא סימן מיהו המתכפר, דאי לא הוי הבכור של הכהן מחיים, הוה אמינא דאף דצותה תורה שיקריבנו הכהן, מכל מקום מכפר ומרצה ישראל הבעלים, אמנם מדויקתה לו התורה מחיים, מוכח דלית ביה מתכפר, כדאמרינן בזבחים (כט:), דבכור לאו בר הרצאה הוא, ועולה לכהן.

(כה) גמ', אמר רב נחמן וכו', לא שנו אלא בזמן הזה וכו'. ולכאורה הטעם דבזמן הבית אין הבכור של הכהן, משום דמחויב להקריבו מיד, ואי מאחר הקרבתו עובר בבל תאחר, להכי פקעה בעלותו, דבעלות היינו או דמתכפר בו, או דעביד ביה מאי דבעי, ולא מצי למיעבד ביה מידי, אבל בזמן הזה דאין מחויב להקריבו, ליכא הפקעה ודידיה הוא, ועיי' לקמן אות כח].

(כו) גמ', שם. בחידושי הגרע"א נסתפק, מאי קסבר בשחוט בזמן הבית, דמחד גיסא לא אמר אלא דתם חי אין נמכר משמע דשחוט נמכר, ומאידך איכא למימר דמודה לרב נחמן דשחוט בזמן הבית אין נמכר, דלאו אורח ארעא למיעבד סחורה בדבר הקרב למזבח, כמו שפירש רש"י ד"ה אין מוכרין אותו. ועיי' באות הבאה.

(כז) גמ', איתיביה רבא לרב נחמן מוכרין אותו תמים חי וכו'. עיי' באות הקודמת. הקשה בחידושי הגרע"א, אי נימא דמודה דשחוט אין נמכר מאי מקשה ליה, נימא דהכי פירושא, דבכור חי שייך בו מכירה והיינו בזמן הזה, אבל שחוט בכל גוונא אין שייך בו מכירה, דאף בזמן הבית אסור למוכרו.

(כח) רש"י ד"ה מוכרין אותו, בתוה"ד, אבל שחוט לא דבזיון קדשים הוא. הקשה בחידושי הגרמ"ד סאלאוויצקי, אמאי בעי לטעמא דבזיון קדשים, תיפוק ליה דהמקדש בחלקו אינה מקודשת ולא דידיה הוא. וכתב, דאיכא לספוקי בזכירת כהן בבשר בכור אחר שחיטה, אי מדין "בעלים" או מדין

לכהן), דהא מקשינן לעיל מבכור הנולד לספק כהן דתערובת, ומשמע דלרב נחמן אינו שול.

(יא) גמ', מי שנאכל בתורת בהמתה יצאו בכור ומעשר וכו'. תנן בבכורות (לא). כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליו ונשחטין באיטליו ונשקלין בליטרא, חוץ מן המעשר והבכור מפני שהנייתן לבעלים, וכתבו תוס' (שם) ד"ה חוץ, דאף דתלינן ליה בטעמא דהנייתן לבעלים, על כרחך דאורייתא הוא, דהא בסוגיין ממעטינן ליה מקרא דבהמתה, ואי דרבנן היא לא מצי קרא ממעט ליה, ועל כרחך גוף האיסור היינו מקרא דבהמתה, ומיניה ילפינן דאין נוהגין מנהג בזיון בדבר שאין הנאתו להקדש. אמנם רש"י בסנהדרין (ק"ב): ד"ה לעולם ביאר, דלא מיקרו בהמתה, משום דיש לו שם לוי דלא מיקרי "בהמת עיר הנדחת", אלא "בהמת בכור ומעשר דעיר הנדחת". וכתב בהגהות הגר"מ אילן (על השיטה מקובצת השלם כאן), דנראה דסבר כשיטת הרמב"ן (בבכורות פרק ה דף קס מדפי הספר) והביאו הרא"ש (פרק ה' סימן א), דמדאורייתא שרי למוכרו באיטליו כשאר פסולי המוקדשין דכתיב בהו כצבי וכאיל, ורבנן הוא דעבדו בהו מעלה. וכן משמע מרש"י לעיל (ה:): ד"ה בבכור נאמר לא תפדה, דפירש, דהיינו לענין איסור גזיזה ועבודה, ולא לענין מכירה באיטליו משום דרבנן הוא. ועיין רש"י ד"ה אבל נמכר, וצריך עיון.

(יב) רש"י ד"ה פרט לכסף מעשר שני שבה, ואל"בא דמאן דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא. אמנם השיטה מקובצת (השלם) כתב, דאף למאן דאמר ממון הדיוט הוא, נתמעט מעשר שני משללה, כדאמרינן בסנהדרין (ק"ב): דמעשר שני בגבולין פטור מחלה דכתיב (במדבר פט"ז פכ"א) עריסותיכם, וביאר השאגת אריה (סימן צז), דטעמא דנתמעט משום דבגבולין אסור בהנאה. (יג) גמ', לא אמר בן עזאי אלא בבכור בלבד. פירש רש"י ד"ה לא, דבשלמים מודה לחכמים דממון גבוה הוא משום דבעי סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. והקשה המעשה חושב, דאי משום הא, גבי פסח נמי לפלוג, דלית ביה סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, כמבואר ברמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ג. ופ"א מקרבן פסח ה"ד).

(יד) גמ', וש"מ אית ליה לכהן זכייה בגוויה. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויצק, מהיכי תיתי דשל כהן הוא, נימא דאיירי קודם שנתנן לכהן, וממון הישראל הוא, והוי ממש דומיא דשלמים.

דף ח ע"ב

(טו) תוס' ד"ה ורבי, בסוה"ד, ואם תאמר אמאי לא אוקמא כרבי עקיבא וכו'. תירצו התוס' בבבא קמא (יב): ד"ה ואל"בא, דלא מצי לאוקמא כרבי עקיבא, דלדידיה לא בעי רבי יוסי הגלילי קרא לומר שהן ממון בעלים, דסברא היא כיון דלא שייך בהקרבה.

(טז) גמ', מיתבי וכו' מה לי אם אין ממירין בחטאת וכו' תאמר בבכור. הקשה השפת אמת, הא כבר נתבאר לעיל (עמוד א' אות ט) דאף היכא דמצי מימר (כגון בעלים דמעשר בהמה ובכור הנולד לכהן), אמר רב נחמן דאין יכול למכרו, הכא נמי נימא דאף דחזינן במתניתין דמצי מימר, אין יכול למכרו. ותירץ, דאין הכי נמי דמעיקר דין המשנה דמצי מימר, לא מוכח מידי לדין מכירה, והכא מלישנא מקשי ליה, דמהא דקתני "זוכין בחייו" משמע דשלו הוא לכל מילי ויכול למכרו.

(יז) גמ', בכור בבית בעלים עושין בו תמורה. הקשה בגליונות קהלות יעקב, למאן דאמר טובת הנאה אינה ממון, היאך יכול הישראל להמיר, הא לית ליה ממון בהאי בכור ולא מיקרי בעלים, ואף למאן דאמר טובת הנאה ממון, יש אומרים דאינה בגוף החפץ אלא זכות בעלמא, אם כן הבכור גופיה אינו

תאחר, מכל מקום כל שנוגע לספק ממון ואי יחמיר בספיקו יפסיד ממונו, אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה ואינו חייב להחמיר. אבל היש מפרשים סברי, כיון דודאי חייב בהקרבה עובר בבל תאחר. עיין שם באריכות. וכן תירץ מדיליה בשו"ת מנחת ברוך (סוף סימן קד).

(ה) גמ', שם. עיינו באות הקודמת והחיי אריה כתב לתרץ, שלא שייך איסור בל תאחר בבכור שאינו נאכל, ומשום דכתיב "לפני ה' אלוך תאכלנו שנה בשנה" (דברים טו, כ), ומינה ילפינן, דדווקא היכא דיש לו זכות אכילה עובר בבל תאחר על איחור הקרבנו, ועל כן התערובות שאין לו בהם זכות אכילה אינם עוברים בבל תאחר. ובערוך לנר (יבמות צט): אוקי בבכור שניתן לאביהן הכהן, ושניהם יורשין דכל חד שמא בן הכהן הוא, וליכא בל תאחר, כדאיתא בראש השנה (ו): דיוורש אין עובר בבל תאחר. ועיין במלאכת חושב.

(ו) גמ', והני הוא דלא מזבני וכו'. הקשה הרש"ש, אמאי אין בני התערובת יכולים למכור את הבכור, הא מספק הבכור שלהם, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. וכתב, דכוונת הגמ', שאינם יכולים למוכרו לכהן אחר שיקריבנו, כיון דהם אינם יכולים להקריבו דאין להם זכות בהקרבה, וכדכתב רש"י יבמות (צט): ד"ה לשון, דמהאי טעמא אינם כשאר כהנים שיכולים לתת קרבנותיהם לכל כהן שירצו להקריבו, דמאחר שאינם ראויים לעבודה, אינם יכולים לעשות שליח. ודלא כתוס' (שם) ד"ה ואין. והעולת שלמה ביאר, דכל ספק ממון אף דאין מוציאים מידו, אין החפץ נעשה שלו לגמרי שיוכל למוכרו. והקשה לפי זה, מאי שנא ממקדש אשה בספק ממון, דכתב בקונטרס הספקות (כלל א' אות ח') דחילי קידושין, משום דקיימא לן המוציא מחבירו עליו הראיה, וחשיב שלו בודאי. ותירץ, לפי מה שביאר התיבות המשפט (הובא בשו"ת חמדת שלמה אורח חיים סימן ב'), דחשיב שלו בודאי משום דאף אי באמת אינו שלו, נתיאשו הבעלים וקנה ביאוש, ובהא שאני בכור דאי ישראל הוא לא מהני יאוש דכולהו כהנים להקנותו לו, דהתורה לא זכתה בכור בזמן המקדש אלא לכהן להקריבו ולאוכלו, אבל ישראל שאינו מותר באכילתו אין לו בו זכייה, ומשום הכי לא תהני מכירתו מספק.

(ז) רש"י ד"ה וחולקין, בסוה"ד, דאין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דילמא אתי לאסוקיה ליוחסין. הקשה בחידושי הגרי"ז, אמאי בענן להך גזירה, תיפוק ליה דמצוות נתינה לא מיקיים ביה, דהמצוה לתת לכהן ולא לעבדו, דהא דעבד אוכל היינו משום "קנין כספר", אבל ודאי לאו כהן הוא. ותירץ, דמה שקנה עבד קנה רבו, הלכך כשנתן לעבד כנותן לרבו הוא, ומקיים ביה מצות נתינה.

(ח) רש"י ד"ה מאי שנא דידן, בתוה"ד, והשתא לא אסיק אדעתיה סיפא. כתב הרש"ש, דבמשנה ביבמות (צט): ליתא להני תיבות ד"ויאכלו בממון לבעלים", וכתב, דשמא רב משרשיא הוסיפה מעצמו, כדי לפרש המשנה, ואתי שפיר דמעיקרא לא אסיק אדעתיה דקאי אהא.

(ט) בא"ד, תו לא אכלי מיניה דבכור תם בזמן המקדש אינו נאכל לזרים. אמנם רש"י ביבמות (צט): ד"ה ואין מוציאן, ביאר בלישנא בתרא, דלא בעו לאקרוביה, משום דיעכב המקריב הבשר לעצמו, משמע דמותרים באכילה אלא דלא יתנו להם. ולכאורה נראה, דרש"י התם אוקי להאי דינא בגוונא דלא שחררו זה את זה, הלכך לא הוי זר דאף עבד כהן אוכל בכור, כדכתב הרמב"ם (פ"י ממעשה הקרבנות ה"ה).

(י) גמ', ואי אמרת בשלמא אית ליה זכייה בגוויה שפיר אלא אי אמרת וכו'. כתב השפת אמת, דמשמע דאף מעשר בהמה דלכולי עלמא הבעלים ממירים אותו, אמר רב נחמן דלית ליה זכייה בגוויה ואין יכול למוכרו, וכן בכור שנולד לכהן אמר רב נחמן דאינו שלו (ולא דוקא בבכור דישראל שדינו להנתן

חדר הילומי

מסכת תמורה דף ח – דף ט

ל שבט – א אדר התשע"ב

מחזירים אלא לעניים ולא לעשירים הלכך לא הוי סיוע. וכן פסק השולחן ערוך (יורה דעה סימן ש"ה ס"ז), דלעניים שרי להחזיר. וביאר החזון איש (הוספות לתמורה עמוד קסז) דהיינו טעמא דשרי משום דכיון דחייב הכהן בצדקה, הוי כמשתמש בו לצורך עצמו.

דף ט ע"א

א) מתני' שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע וכו', וכתב רש"י ד"ה טוב ברע, תמים של חולין לא יתפיס ברע של קדש. אמנם התוס' ד"ה שנאמר כתבו, טוב קודש ברע דחולין וכו' זה הכלל הראשון הוא הקדש. ביאר החק נתן, דפליגי על רש"י, משום דכתיב לא ימיר אנתו, משמע דהקפידה והזהירה תורה שלא ימיר את הקודש, הכא נמי מתניתין דתנן טוב היינו הקודש דביה עסקינן, וכן מוכח בבכורות (יד:), וכן פירש רש"י (שם) ד"ה השתא, וכן גרס הברכת הזבח. אמנם הצאן קדשים גרס טוב חולין ברע קודש או רע חולין בטוב דקודש, והיינו כרש"י.

ב) תוס' ד"ה איזהו, זהו הפך מן האחרים שהרי הכא האחד הוא הנתפס. עיין באות הקודמת. ביארו הברכת הזבח והחק נתן, דהכא מדודו תוס' לרש"י דהראשון הוא חולין ודלא כרישא דהראשון הוא הקודש. אמנם הצאן קדשים לא מצי לפרושי הכי, דהא ביאר (באות הקודמת), דכולה מתניתין הראשון הוא חולין להכי ביאר, דהא דקאמרי תוס' דהכא, היינו להיפך משאר חליפין דבהו אמרינן לקמן תצא זו תכנס זו, כלומר דנפקא קדושה מן הקודש ונכנסת בחולין, ולהכי מקדימים הקודש דאחר שיוצאת הימנו נכנסת בחולין, אבל גבי תמורה דהחולין נכנס ותופס קדושת בהמת הקודש, מקדמינן בהמה דחולין.

ג) גמ', בהמה בבהמה מכאן שממירין מן הצאן על הבקר וכו'. הקשה בחידושי הגרי"ז, אמאי בעינן ליה קרא, סברא היא, דמאי נפקא מינה איזה מין הוא. ותירץ, דבקדושת פה כתב הרמב"ם (פ"ד מפסולי המוקדשין הי"ח) המשנה בחטאות אינו קדוש, כגון יחיד (שדינו להביא שעירה נקיבה) והפריש זכר, או נשיא (שדינו להביא זכר) דהפריש נקבה אינו קדוש, קמשמע לן האי קרא דבתמורה מהני, וקדשי. [וכן חזינן לקמן (יח:)].

ד) גמ', אמר אביי נימא קרא וכו' או רע בו בטוב אחרינא למה לי שמע מינה טוב מעיקרו וכו'. הקשה הצאן קדשים, לביאור החק נתן והברכת הזבח בדעת תוס', [הובא באות ב], דהראשון הוא הקודש, אם כן הכא המיותר הוא ה"טוב" דחולין, ומה שייך למדרש ביה "טוב" מעיקרו עושה תמורה דהוא דין דבהמת קודש. ותירץ החק נתן, דתוס' גרסי בקושיית אביי דנימא קרא "רע בטוב או ברע", ומדכתיב "טוב ברע" ילפינן דדווקא בבהמת קודש דהויא טוב מעיקרה חיילא תמורה.

ה) גמ', לא יחליפנו בשל אחרים וכו' ולכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו וכו'. עיין מה שכתבו תוס' לעיל (ב: ד"ה וסופג בתירוץ קמא, ובתירוץ בתרא. והקשה הבית הלוי (חלק ג' סימן כו אות ב), הא בסוגיין קאמר להדיא כתירוץ בתרא דחד בדידיה וחד בדחבריה. ותירץ, דהכא איירי בשינוי הלשון, דמשום הכי שאני לישניה וקאמר "תמורה" ו"חליפין", לאשמועינן דתרווייהו אסירי, דתמורה משמע שלו וחליפין משמע בדחבריה, והא דאמרינן "לכתוב לא יחליפנו ולא בעי לא ימיר אותו", אין הכוונה דלא לימרו כלל, דהא לתירוץ קמא צריכי לתרי לאוי.

ו) גמ', ממיר דתרווייהו מקדיש להו. הקשו השיטה מקובצת (השמטה אות יד) והשפת אמת, היאך אין מוציא הראשון מקדושתו, הא אמר "זו תחת זו", דהיינו שתכנס בהמת חולין תחת בהמת הקדש, דאי לא בעי אלא שתכנס

שלו. ועיין קצות החושן (סימן רע"ה סק"א).

יח) גמ', ומי שרי חכם הכי וכו'. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויצקי, הא אמרינן בבכורות (לו: דבמום גלוי כגון נקטעה ידו או רגלו, שרי חכם לישראל בלא כהן, משום דמהימנינן ליה במיגו דאי בעי הוי מצי למיכליה בלא חכם דודאי הוי מום, ונימא דהכא איירי בהאי גוונא. ותירץ, דשמא כיון שרוצה להרויח הבכור, לא יטיל בו מום שמפסיד בו יד או רגל.

יט) גמ', מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. כתב בהגהות הגר"א (יורה דעה סימן שה סקי"ב), דלדעת הרמב"ם ליכא איסור סיוע אלא בתרומה ולא בפדיון הבן. והקשה החזון איש (מעשרות סימן ח' סק"ה) מהכא, דאיתא להדיא דאיכא איסור סיוע אף דהוי בכור. ותירץ בדרך אמונה (בכורות א יד), דבכור בהמה אית ביה איסור מסייע משום דדמי לתרומה דאית ביה קדושה, ושאני מפדיון הבן דחולין הוא.

כ) גמ', מאי אמרת מוזיל כהן גביה וכו' דמסיק אדעתיה בוצינא טב מקרא. כתב החזון איש (הוספות לתמורה עמוד 332 סק"א), דמכל הסוגיא מוכח דמר זוטר אסור לישראל למיזבן בכור, היינו אף דאינו מוזיל גביה דאסרוהו חכמים דלמא אתא להזיל, נהיינו, דאי בשויו לא אסר, מאי מקשי מר זוטר עלייהו, דלמא זבני האי בכור בשויו, וכן משמע מלשון "מאי אמרת מוזיל", ולפי זה, אף למסקנא דלא אסרינן, היינו דוקא בשויו, אבל בזול אסור. אמנם כתב, דאיכא למימר דאף במוזיל שרי, דכיון דאמרינן "בוצינא טב מקרא", הא דמוזיל אינו אלא משום דניחא ליה בזווי ומוזיל ולא משום שיהא רגיל ליתנו, ומיהו אם יודע בליבו שכונתו להרגילו אפשר דאסור.

כא) רש"י ד"ה היינו טעמא דישאל אסור, לקנות בכור תם מן הכהן וכו' משום דסתם בכור תם נמכר בזול וכו'. (משמע דוקא תם אסור לקנות, אבל בעל מום שרי לישראל לקנות). והקשה הרש"ש, דרש"י בד"ה ולא, כתב, דאף בשר בכור אסור, אף דלא שייך ביה האי מוזיל דהא לא בעי לשהויי. ועוד, אם כן מאי קאמר מר זוטר לא סבירא לכו הא דרב הונא, דלמא קנו בכור בעל מום. [ועיין ברא"ש בכורות (פ"ה סימן א) דגריס כן דאמרו שקנו בכור במומן]. ועוד הקשה, דמשמע מרש"י דבכור בעל מום אין נמכר בזול, והא בבכורות (לא). אמרינן דבמומו נמי נמכר בזול משום דאין נמכר באיטליז ואין נשקל בליטרא. ובהגהות הגר"א (אות יא יב) הוכיח כרש"י, מדאמרינן לעיל דאומר הישראל בכור זה נתן לי כהן במומו, משמע דכהאי גוונא שרי למכור, ומחק ברש"י ד"ה ולא, תיבת בשר, ובהערות שילחי מסכתין, מוקי להא דקאמר להו מר זוטר, לא סבירא וכו' דספרו לו שלקחוהו בתמותו.

כב) תוס' ד"ה דילמא, בתוה"ד, דלמא יחשדוהו עליו ולומר מה לו לטרוח וכו'. הקשה החק נתן, אמאי הוצרך להאי סברא, הא מאי דתירץ דהיכא דאין לו להישמש ירא להטיל בו מום, אתי שפיר נמי הכא, דכיון דאינו אומר שנתן לו כהן אין לו במה להישמש, והאי שינויא עדיפא, דלמאי דמשני תוס', אכתי קשה אמאי לא קאמר דחיישינן דשדי ביה הישראל מום, ויאמר שנתן לו הכהן הבכור בתמותו ונפל בו מום אצלו, דליכא חשד שהרי שלו הוא, דנתן לו הכהן, אבל לתירוצם לעיל מיושב, דכשאין לו במה להישמש וודאי נפל אצלו, ומפחד ולא חיישינן.

כג) תוס' ד"ה לשון רש"י, בתוה"ד, וצריך לזוהר שאם אמר ישראל לכהן הילך בכור זה אם אמר לו הכהן שלך יהא אז אסור לקבלו וכו'. בבכורות (נא: איתא, דרבי טרפון ורבי חנינא הוו שקלי פדיון הבן ומהדרי, והקשו התוס' (שם) ד"ה הלכך, דכיון דמחזירים כולם יתנו להם ונמצאו משחיתים ברית הלוי. ותירצו, דהוו מהדרי באופן שלא ידע הנותן, ושמא לא היו

הכא במימר שניים אף דלא אהני לוקה.

(ג) **מתני'**, מה הוא מיוחד וכו'. עיין רש"י ד"ה מה הוא, אמנם הבעל המאור חולין (טו:), ביאר, דהא דבעי הוא "מיוחד" יליף רבי שמעון מהיקשא דתמורה למעשר בהמה, ובמעשר בהמה אמר רבה בבכורות (ס:), יצאו שנים בעשירי וקראם עשירי, עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה, ועוד תניא התם גבי מעשר, מה הוא יחידי אף טעותו מיוחדת.

(יד) **גמ'**, קדושה ראשונה דהקדש להיכן הלכה. כתב בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דמשמע דהא דאין ממירין וחורין וממירין היינו משום דנחלשה קדושה ראשונה, ואם כן בקרבן ציבור ושותפין, דכתב הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א) דמוזהרין שלא להמיר, אבל לא חיילא תמורתם, לכאורה מודו כולי עלמא דממיר וחזור וממיר דהא לא חסרה הקדושה מידי. (טו) **גמ'**, תלמוד לומר והיה הוא ותמורתו אפילו במאה. ביאר השפת אמת, דמיתורא ד"והיה" קדריש, דהוי ליה למימר הוא ותמורתו קודש, ואית ביה נמי משמעות, ד"והיה" משמע לרבות הויה אחרת, שיכול להחליף כמה פעמים.

דף ט ע"ב

(טז) **רש"י** ד"ה וניתק לעולה, לשם נדבת צבור. הקשו הרש"ש והמראה כהן, דלקמן (יג: כ.) אמרינן דלמאן דאמר לנדבת ציבור אזיל לא שייך ביה תמורה, דאין תמורה בשל ציבור, ומסקינן (שם) להדיא דרבי אבין דקא מיבעיא ליה היינו אליבא דרבי אליעזר דסבר דלנדבת יחיד קא אזיל. ומשום הכי גרס המראה כהן "לשם נדבת יחיד" דגרסא שלפנינו טעות סופר היא. אמנם בהערות הגר"ש אלישיב תירץ, דרש"י סבר כרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א) דאף דקרבן ציבור לא מהני ביה תמורה, מכל מקום איכא אוזרה שלא להמיר, ובהאי איסורא איירי רבי אבין, ואתי שפיר דלא בעי לאוקמי כרבי אליעזר, משום דלקמן אוקמינן כרבי שמעון משום דלמסקנא דאיכא תרי ספיקות, ודאי לענין החלות מספקא ליה, דומיא דספק בקדושה אחת ושני גופין דהיינו לענין אי חייל, אבל רש"י דהכא אתי לפרש להוה אמינא דספק אחד הוא, ואיכא לאוקמא איסור.

(יז) **בא"ד**, שם. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דרש"י בובחים (ה:): ד"ה שניתק ביאר, דניתקו היינו שאמרו לו בית דין שירעה, ובמנחות (ד.) ד"ה שניתק ביאר, דהיינו כשמסרו לרועה, מכל מקום חזינן דניתוק לא הוי אלא על ידי מעשה, והכא פירש דמאליו סתמיה לעולה.

(יח) **בא"ד**, שם. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דבפסחים (עג:): איכא מאן דאמר דלא הוי עולה אלא בעקירה, וכיין דעקירה הויא בשחיטה לא חייל עלה שם עולה עד שנשחט, ואם כן, מאי מספקינן הכא אי ממיר בו, הא אין ממירין אחר שחיטה. אמנם התוס' בכורות (לב.) ד"ה הא לאחר שחיטה, נסתפקו אי ממירים במפרכסת, ולצד דממירין אתי שפיר, דהכא מספקינן בנשחטה ומפרכסת, אמנם לאידך גיסא תירץ בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דשם עולה חייל מאליו, והא דבעי עקירה אינו אלא לעקור ממנו שם אשם, דדריש הוא דאשם בהיותו יהא עד שיעקר, ושפיר מספקינן הכא אי מצי מימר בקדושת עולה דקיימא אף קודם עקירה.

(יט) **גמ'**, מקדיש ולא המתפיס. הקשה התורת חיים (בבא מציעא נה:): על רש"י (שם) ד"ה הקדשו, דביאר דיליף מ"המקדיש" דליכא דין חומש אלא אי פדה המקדיש ולא באחר שפדה, הא ילפינן מיניה דהמקדיש ולא המתפיס מוסיף חומש. ותירץ, דתרי קראי איכא, דכתיב בויקרא (פכ"ז פט"ו) "ואם המקדיש יגאל את ביתו", וכתוב (שם פ"ט) "ואם גאל יגאל את השדה

אף שניה ותקדש, אין כאן תמורה ולא לקי. והשפת אמה תירץ, שלא רצה להוציא הראשון מקדושתו אלא להקדיש השני, והא דמיקרי "תמורה" משום דבעי להחליף דין הקרבה דראשון להקריב השני תמורתו, והשיטה מקובצת תירץ, דהמימר מכוון שיהיו שניהם קודש, אלא שאמר בלשון זו תמורת זו. וביאר הקהילות יעקב (סוף סימן א), דבסתמא תלינן דאין אדם מכוון לעשות דבר שיודע שלא מועיל, וכיין שיודע שההקדש אינו יוצא לחולין, שנאמר "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", מסתמא אדעתא דהכי המיר, והא דאמר לשון "תמורה" משום שיודע דבכהאי גוונא מתקדשת התמורה, אבל גבי "חליפין" אמרינן דמכוון שתצא זו, משום שבפירושו אמר כן, ואין לפרש דעתו שיקדשו שניהם.

(ז) **גמ'**, מי מתפיס בדבר שאינו שלו. הקשה הרש"ש, הא תנן בניזיר (כ:), אמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כולם נזירים, ומוכח שם דהיינו מדין "התפסה", אלמא מהניא התפסה בדבר שאינו שלו. ותירץ הקובץ שיעורים (חלק ב' סימן מד ד"ה ובעיקר), דלא דמיא התפסה דתמורה להתפסה דקונמות, דקונמות האומר ככר זו עלי כקרבן מהני אף דליכא השתא קרבן בעולם, אבל תמורה לא חיילא אלא אי אית קרבן לפנינו, משום דקדושת התמורה נמשכת מכח הקרבן ומשום הכי בעינן גבה רשות בעלים.

(ח) **גמ'**, לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין דידיה כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה וכו'. כתב העולת שלמה (לעיל ב:), דבכהאי גוונא שייכת התמורה לממיר ולא לבעל בהמת קודש, וכן כתב האחיעזר (ח"ב סימן מג אות ה), וכן מוכח מתוס' זבחים (עה:): ד"ה בכור, דכתבו דמימר בכור דשייך לכהן, לא בעי למיתב התמורה לכהן. אמנם בחידושי הגר"ז (לעיל ב:): כתב דהגר"ח נסתפק בכך, והכריע דלפי מה שכתב הרמב"ם (פ"ג מתמורה ה"ב), דהמימר בכור תנתן התמורה לכהנים, מוכח, דהתמורה שייכת לבעלים דבהמת קודש, דאי לאו הכי אמאי שלהם היא. ועיין באות הבאה ושלאחריה.

(ט) **גמ'**, שם. כתב רבינו גרשום (לקמן יז:), בגוונא דבהמת קודש שלו וחולין דחבריה מהני באומר כל הרוצה להמיר. אמנם השיטה מקובצת (כתב יד, הובא בכנסת הראשונים) כתב, דבהאי גוונא לא מהני, דדווקא בקודש דחבריה דסגי בנתינת רשות מהני, אבל חולין דחבריה דבעינן שליחות לא מהני, דהוי שליח לדבר עבירה. (ועיין באות קודמת ואת הבאה).

(י) **גמ'**, שם. כתבו תוס' לעיל (ב:): ד"ה קתני, דכיון דגוי לא מצי עביד תמורה, לא מצי נמי לומר "כל הרוצה להמיר יבוא וימיר", וגרס שם הצאן קדשים, דהגוי לא מצי למעבד שליח לכך, וכן כתב השיטה מקובצת (שם אות טו) בשם תוס', דלא יהני תמורה באמר גוי כל הרוצה להמיר ימיר, משום דכל מאי דאיהו לא מצי עביד שלווחיה נמי לא עביד, אמנם העולת שלמה הקשה (שם), דאי מדין שליחות הוא, היכי בעו תוס' דיהני בגוי, הא אין שליחות לגוי, ועוד, דאי הוי שלווחו אמאי שייכת התמורה בכהאי גוונא לממיר, הא אינו אלא שליח הבעלים, אלא ודאי כל הרוצה יבוא וימיר לא הוי "שליחות" אלא "נתינת רשות", ואף בהאי גוונא אמרינן "כל מאי דאיהו לא מצי עביד, שלווחיה לא עביד", וכן כתב הקובץ שיעורים (חלק ב' סימן מד).

(יא) **מתני'**, רבי שמעון אומר אין ממירין אלא אחד באחד וכו'. נסתפק השפת אמת, אי לדידיה אפשר להמיר שניים בשנים או לא, דשמא לא יליף אלא דבעי דהתמורה תהא דומיא דבהמת הקודש, אבל אחד לאו דווקא. ועיין אות הבאה.

(יב) **מתני'**, שם. כתב המלאכת חושב, דלשיטת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א), דשותפין וציבור שהמירו אף דלא מהני תמורתם מכל מקום לוקין, הוא הדין

חדר היזמי

מסכת תמורה דף ט – דף י

א' אדר – ב' אדר התשע"ב

למימר גוונא דאקדיש יחיד לכפרת ציבור. וכן הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, והוסיף, דבשליח הקונה לצורך הציבור, מאי שנא מהקונה בהמות מתרומת הלשכה, דלא מיקרי מקדיש יחיד. אלא מוכרח דהכא במקדיש בהמה דידיה לצורך כפרת הציבור איירי, ואף דלשון שליחות צריך ביאור, דאם משלו אמאי בעינן שליחות. וכן ביאר **הדבר אברהם** (חלק א' סימן יד אות ב). ועיין באות הבאה.

ה) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, כיון דבעינן מסירה לציבור אין הוא המקדיש אלא הציבור. ותיריך, דהקדיש ומסר להו בבת אחת. עוד תירץ, דלעולם איירי דלא מסרו לציבור, ואפילו הכי מיקרי קרבן ציבור דדין מסירה אינו מעכב ב"שם קרבן ציבור", אלא תנאי הוא "בכפרתם" דלא יצאו ידי חובה בלא מסירה. עוד תירץ, דאיכא לאוקי סוגיין בפר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה, דאמר רבי יהודה **במנחות** (ב). מגבין להם בתחילה ואינם נקנים מתרומת הלשכה, ולהכי לא בעי למסרם לציבור, דהא דבעי מסירה ילפינן בספרי מדכתיב "תשמרו להקריב לי" היינו מתרומת הלשכה ולא משל יחיד, והכא דלא בעינן מתרומת הלשכה לא בעינן מסירה.

ו) גמ', שם. הקשה החק נתן, **דתוס' לעיל** (ז): ד"ה שאין כתבו, דהא דמתכפר עושה תמורה היינו אף מתכפר אבל מקדיש ודאי מימר, ואי כדברייהם, היכי אמרינן הכא דעל הצד דמתכפר עושה תמורה, אתי שפיר דבקרבת ציבור ושותפין ליכא תמורה, דשליח המקדיש לא מצי מימר, הא אמר דאף להאי גיסא מקדיש מימר, ואם כן ימיר השליח. ותיריך, דתוס' לעיל לא אמרו אלא לענין בעלים, כגון כהנים דהתם דזכו מחיים, דאף שאינם מתכפרים, ממירים, אבל היכא דמקדיש קרבן להתכפר בו ציבור, דמהשתא הרי הוא שלהם, ואינו בעלים אלא מקדיש, ודאי נתמעט דלא מצי מימר.

ז) גמ', מאי הוי עלה. הקשה השיטה **מקובצת** (אות י), הא כבר פשיטנא ליה מדליכא תמורה בקרבן ציבור, ומאי בעינן מאי הוי עלה. ותיריך, דלמא דווקא שליח דציבור אינו מימר, דכל מה דאינהו לא מצי עבדי שלוחם נמי לא עביד, אבל מקדיש דעלמא מימר. **והחק נתן** תירץ, דלמא שלוחם מצי מימר, דלא תנן אלא דציבור ושותפין אינם ממירים, אבל שלוחם דלמא ממיר, וצריך עיון.

ח) גמ', ומתכפר עושה תמורה. ביאר **המפרש בנדרים** (לו): ד"ה **ומתכפר**, דמאחר שהקדישו לצרכו קנאו המתכפר והשתא הוי דידיה ולא של המקדיש, וכן כתבו **תוס' סוטה** (כג). ד"ה **הקומץ** דאין למקדיש חלק בו. וכן כתב **הרמב"ם** (פ"א מתמורה ה"ב) המתכפר הוא שעושה תמורה ולא המקדיש, לפי שאינו שלו.

ט) גמ', תורם משלו על של אחרים טובת הנאה שלו מאי טעמא אמר קרא וכו'. הקשה **השפת אמת**, אמאי בעינן קרא, סברא היא, ומהיכי תיתי דנתנה לבעל הכרי. וכתב דשמא יש לומר, דסלקא אדעתין דבהאי גוונא ליכא כלל טובת הנאה כדאשכחן בפאה. אמנם **ברש"י** ד"ה **טובת** כתב, דסלקא דעתין דשל בעל הכרי הוא. וכן איתא **בנדרים** (לו): דאמר רבי זירא דטובת הנאה של בעל הכרי, ויליף ליה מקרא **בדברים** (פי"ד פכ"ב) "תבואת זרעך ונתנת", משמע דבעל הזרע הנתרם הוא הנותן. ועוד אמרינן התם דסברא היא, דאי לאו כרי דידיה לא הוי תרומה.

י) גמ', שם. בנדרים (לו): איבעיא לן בתורם משלו על של חבירו אי בעי דעת בעל הכרי, ולא איפשטא. וכתב **הרמב"ם** (פ"ד מתרומה ה"ב), דתורם משלו על של חבירו הרי זו תרומה, ומדסתם ולא הצריך דעת בעל הכרי, מוכח דפסק דלא בעינן דעתיה. וכתב **הכסף משנה**, דיליף ליה מהכא, דכיון דטובת

המקדיש אותו.

כ) גמ', אמר רבי יהושע בן לוי הקדש ראשון מוסיף חומש וכו' מאי טעמא וכו' מקדיש ולא המתפיס. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, הא שני דינים הם, דמלשוננו רבי יהושע בן לוי משמע דמקדיש עצמו כשפודה בהמה שחילל עליה או המיר בה אין מוסיף חומש משום דהקדש שני הוא, ומדרשא דמקדיש ולא מתפיס לא נתמעט מחומש משום דמקדיש הוא, ולא מתפיס.

כא) גמ', נתכפר באשם אחר וניתק לעולה מהו שימיר בו. הרמב"ם (פ"ז מערכין ה"ו) הביא הך ספיקות, והקשה **השפת אמת**, דהא **לקמן** (יג): אמרינן אספק תמורה דלא נסתפק רבי אבין באשם שנתכפרו בעליו, אלא למאן דאמר לנדבת יחיד הוא, אבל למאן דסבר דנדבת ציבור אין שייך בו תמורה, ומסתמא כן הוא בספק דחומש, דלא נסתפק אלא למאן דאמר נדבת יחיד, דלמאן דאמר בנדבת ציבור הוא ודאי לא חשיב בעלים ופשיטא דאין מוסיף חומש, אם כן למאי דקיימא לן לנדבת ציבור אויל לא שייך האי ספק. וכתב, דשמא סבר הרמב"ם דיחיד שהתנדב עולת ציבור ומסרו יפה יפה, מוסיף חומש, ואם כן איכא לספוקי בהכי אף להלכתא דעולת ציבור הוי, אלא דמסוגיא **דלקמן** (יג): לא משמע הכי.

כב) גמ', אי שתי קדושות וגוף אחד קא מביעיא ליה. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, בשלמא לישנא דהקדש ראשון ולא הקדש שני, הכא נמי לא הוי קודש ראשון ונתמעט מחומש, אבל לישנא דמקדיש ולא מתפיס, אמאי נעשה עולה נתמעט הא ודאי לא הוי מתפיס, דמאליו הוי עולה.

דף י ע"א

א) גמ', תיקו. כתב **הרמב"ם** (פ"ז מערכים וחרמים ה"ו), דבשני גופים ושני קדושות הוי ספק אי מוסיף חומש. וכתב **הלחם משנה**, דמשמע, דגוף אחד ושני קדושות, או שני גופים וקדושה אחת, פשיטא דאין מוסיף חומש, והיינו לשיטתו דכל "אי תימצי לומר" הוי פשיטות, וכיון דבלישנא קמא אמרינן דאי תימצי לומר בהני אין מוסיף חומש, הכי הלכתא. אלא דהקשה, דלישנא בתרא מספקא לה בהני תרי גווני בגוף אחד ושתי קדושות, וקדושה אחת ושני גופים, והיכי פסק לקולא כלישנא קמא דפטור מחומש. ותיריך, דכיון דכתב (שם ה"ג) דאין החומש מעכב מן התורה, אלא מיד שנתן הקרן יצא לחולין, קדושה ודאי לית ביה, ואינו אלא **ספק ממונ** אי חייב להקדש חומש אי לאו, ופסק לקולא כלישנא קמא, המוציא מחבירו עליו הראיה. **והחק נתן** תירץ, דלישנא קמא **דתלמוד בבלי** היא, ולישנא בתרא **דירושלמי**, כמו שכתב **רש"י לעיל** (ט): ד"ה **שני גופין**, להכי פסק הרמב"ם כלישנא קמא דתלמוד דידן עיקר.

ב) גמ', אי לאו דרבי רחמנא מלכד אשר תשיג ידו הוה אמינא כו'. כתב הרש"ש, דלכאורה אינו רשאי ללוות דמים לקנות קרבן, כדדרשינן **בערכין** (ל): גבי שדה אחוה דאין רשאי ללוות ולגאול, מדכתיב **בויקרא** (פכ"ה פכ"ו) "והשיגה ידו". אמנם אין הדבר כן ומהני דהוה דידיה, וקל וחומר מדמהני בהפרישו לו אחרים.

ג) גמ', כגון דשוו שליח לאקדושי. כתב הר"ן (פסחים ג: מדפי הרי"ף) כיון דביטול חמץ מדין הפקר, לא מהני ביטול על ידי שליח, שהרי אם אמר לחבירו הפקר נכסי אין בכך כלום. והקשה **בחידושי הגרע"א** (גיטין לב.) הא בסוגיין אמרינן להדיא דשליח מצי מקדיש ואמאי בהפקר לא יהני. ועיין אות הבאה.

ד) גמ', שם. הקשה **השפת אמת**, אמאי אמרינן דהמקדיש הוא השליח הא כיון דבשליחות הציבור קא עביד, הציבור הם המקדישים, וטפי הוי ליה

טז) גמ', בר פדא אמר אין קדושה חלה על עוברים. (לקמן עמוד ב') איתא, דרבי יוחנן סבר עובר לאו ירך אמו הוא, משמע דטעמיה דבר פדא דעובר ירך אמו הוא, ומשום הכי לא חשיב כבהמה בפני עצמה) והקשה המקדש דוד (קונטרס קדשים סימן ב' סק"ב), כיון דסבירא ליה עובר ירך אמו הוא, אמאי לא קדיש, אדרבה נימא דתיחול קדושה עליה ותפשוט בכולה. ותיריך, דלא אמרינן "פשטה" אלא באבר המעכב את הקרבן, כגון רגל, דאי חסרה פסל להקרב, אבל עובר דאינו מעכב הקרבת אמו, דאף בהמה ריקנית כשרה ליקרב, לא אמרינן ביה פשטה. ובנתיבות המשפט (ביאורים סימן רט סק"ב) תירץ, דדווקא ברגל אמרינן פשטה, משום דלא שייכא הקרבה ברגל לחודה אלא אגב כל הבהמה, אבל עובר דשייכא ביה הקרבה לעצמו כשיוולד, לא אמרינן ביה פשטה. [אמנם לפי מה שכתבו הפרישה (יורה דעה סימן רסז סק"ט) והש"ך (שם סקע"ה) דלא אמרינן אלא "עובר ירך אמו", אבל האם אינה ירך עובר, דהאם היא העיקר והעובר הטפל, להכי העובר מתייחס אחר אמו ודיני האם חיילי אעובר, אבל אין האם מתייחסת לולד ולא חיילי עלה דיני הולד, איכא למימר דמשום הכי לא אמרינן בה פשטה].

יז) תוס' ד"ה ואודא (בנמשך לעמוד הבא) בתוה"ד, ואם תאמר היכי אפשר דקדושה חלה על העוברין והא אמר דאסור להקדיש מחוסר זמן. הקשה בחידושי הגרי"ז, מה ענין מחוסר זמן דאין ראוי להקרבה לעובר דראוי להקרבה, כדאמרינן לקמן (יא). דאי הקדיש גם אמו כשמקריב האם חשיב גם הוא קרבן ואית ביה כל דיני הקרבן.

יח) בסוה"ד, ויש לומר דקודם שנולד מצי מקדיש ליה ומייתי ליה בבכורות מקרא. כתב הגרע"א בגליון הש"ס, דכוונתו לבכור דדרשינן לקמן (כה). מדכתוב בוויקרא (פכ"ז פכ"ו) "אך בכור אשר יבוכר לה' לא יקדיש איש אותו", ודייקין משיבוכר לה' (היינו שנולד וקדש ביציאה מהרחם), אי אתה מקדיש, אבל אתה מקדישו בבטן. ונסתפק השפת אמת, אי כוונת התוס' דילפינן מהכא לכל קרבנות דשרי להקדישם בבטן ולית ביה משום מחוסר זמן, או דלמא הותר בבכור לחודיה.

יט) בסוה"ד, שם. הקשה בחידושי הגרי"ז, היאך מוכח מהכא דלית ביה מחוסר זמן, דלמא קרא דשרי להקדישו בקדושת דמים איירי. ותיריך, דמיגו דנחתא ביה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת גוף, ומדשרי ליה קרא, מוכח דלית ביה משום מחוסר זמן. אבל הקשה, דאיכא לאוקמי במקדיש לבדק הבית דלא אמרינן ביה מיגו דנחתא. ותיריך, דלא מסתבר דקרא איירי ביה, דהא אסור להקדיש תמימים לבדק הבית. אבל הקשה, דנוקי קרא במקדיש לדמי נסכים דלא שייך ביה מיגו דנחתא, ולית ביה איסור תמימים.

כ) בסוה"ד, שם. (ומשמע דאף ולד בהמת חולין שרי להקדישו ולית ביה משום מחוסר זמן) הקשה השפת אמת, מהיכי תיתי דאף בולד דחולין שרי, נימא דלא שריה קרא אלא בבכור או בולד קדשים, כיון דבלאו הקדישו יהיו קדושים מיד כשיוולדו דהוא קודם זמנם, אבל בולד חולין דמעצמו אינו קדוש קודם זמנו, דלמא אסור.

דף י ע"ב

כא) גמ', התם הוא דאקדיש לה ולכל דאית בה אבל הכא דאקדיש ליה וכו'. בחידושי רבי אריה לויב מאלין ביאר החילוק, דמקדיש עובר בפני עצמו אינו קדוש, משום דפני עצמו לא שייך ביה שם קרבן, אבל מקדיש בהמה מעוברת עם ולדה, דהעובר הוא בתורת קרבן כדאמרינן לקמן (יא). דהעובר קרב אגב אמו, מסתברא דתחול עליה קדושה.

כב) גמ', שם. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, הא רבי יוחנן סבר עובר

הנאה דתורם ולא דבעל הכרי, מוכח דלא בעינן דעתיה, וביאר הבית יוסף (יורה דעה סימן שלא סק"ל), דודאי לא בעינן דעתיה דאי בעי דעתיה ודאי טובת הנאה לאו דידיה דהא שלוחיה הוא. אמנם המשנה למלך פליג, וכתב, דמהא דטובת הנאה דיליה לא מוכחא מידי, ופשיטות הרמב"ם מדאמר רב הונא בבכורות (יא.), הפודה פטר חמור של חברו פדיונו פדוי.

יא) גמ', אמר קרא את כל מעשר תבואתך ונתת. עיין רש"י ד"ה דכתיב. הקשה המהר"י קורקוס (פ"ד מתרומה ה"ב), הא בנדריים (לו): אמרינן דקרא ד"תבואת זרעך ונתת", משמע דשל בעל הכרי הוא. ותיריך, דצריך לומר דהך "ונתת" לא קאי א"תבואת זרעך", אלא א"עשר תעשר" דכתיב ברישיה דקרא.

יב) מתני', ולא אברים ועוברים בשלמים. ילפינן ליה בחולין (סט). מדכתוב בוויקרא (פכ"ז פ"י), "ואם המר ימיר בהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" משמע דווקא בהמה, ועובר ואבר לא מיקרו בהמה, ורב שימי בר אשי אמר דמהא ליכא למשמע מינה, משום דעובר בכלל בהמה, אלא מדמקיש מעשר לתמורה, ובמעשר כתיב (שם פל"ב) "כל אשר יעבור תחת השבט". וכתב הבית הלוי (חלק ב' סימן כז ד"ה והנראה), דמאן דיליף מדכתוב בהמה אין המיעוט אלא כלפי החלות, ולהכי לשיטת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א) דאף היכא דלא חייל לקי המימר, בעוברין ואברין נמי לקי, אבל לרב שימי דיליף מהיקש דתמורה למעשר, הוי מיעוט מפרשת תמורה ולהכי לא ילקה.

יג) מתני', אמר רבי יוסי והלא במוקדשין וכו'. עיין רש"י לקמן (עמוד ב) ד"ה אי רבי יהודה. בחולין (סט): מפרשי לה בתרי גווגי, מעיקרא אמרי, דתנא קמא רבי שמעון היא דמודה בהקדש דאמרינן "פשטה" אף באבר שאין הנשמה תלויה בו, ולא נחלקו אלא בתמורה, ומשום הכי קאמר רבי יוסי הלא במוקדשין מודית לי. ואיכא דמפרשי, דתנא קמא רבי מאיר ורבי יהודה היא, דאף בהקדש סברי דלא אמרינן "פשטה" באבר שאין הנשמה תלויה בו, ורבי יוסי דקאמר והלא במוקדשין "פשטה", טעמא דנפשיה קאמר, דתנא קמא פליג אף בהקדש. ולביאור הראשון הקשה הקובץ שמועות, כיון דמודה בהקדש דעלמא דאמרינן "פשטה", אמאי בתמורה סבר דלא מהני, וביאר, דסבר ד"פשטה" היינו, דמכח דחיילא קדושה בחד אבר פשטה בכולה בהמה, ומשום הכי הקדש דעלמא דמצי חייל אאבר חייל ביה ומכוחו פושט בכולה, אבל תמורה דלא חיילא אאבר, ליכא באבר קדושה דנימא דמכוחו תפשוט בכולה בהמה. אבל הקשה, דלפי זה היכי בעינן למימר בקידושין (ו). דנימא פשטה במקדש חצי אשה, הא כיון דילפינן מ"אשה" ולא חצי אשה דלא תפסי קידושין בחצי אשה, מה שייך פשטה. ועיין בחידושי הגרע"א לקמן (יא). ועיין לקמן אות טו.

יד) רש"י ד"ה ולא עוברין באיברין, שאם אמר וכו' תמורת רגל בהמת קודש וכו'. הקשה השפת אמת, אמאי נקט רגל, הא אף בתמורת ראש דהוא אבר שהנשמה תלויה בו לא הוי תמורה, דדווקא בממיר שלם דקודש על אבר שהנשמה תלויה בו דחולין מהני, משום דפשטה בכולה בהמת חולין, אבל הכא דבהמת קודש איירי, ממיר מאבר שהנשמה תלויה בו לא יהני דלא שייך ביה פשטה, ורק בממיר בחציה כתבו תוס' לקמן (כו). ד"ה מהו, דמהני.

טו) רש"י ד"ה ממירים אברים בשלמים, בתוה"ד, חלה תמורה על האבר ופשטא לה בכל הבהמה וכו'. בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק העיר בשם הגרי"ז, דאי נימא ד"פשטה" היינו דחיילא קדושה אאבר ואחר כך פשטה מכוחו בכל הבהמה, מאי מהני הכא פשטה, הא תמורה לא חיילא כלל אאברים. אלא ודאי דגדר "פשטה", דמיד עם הקדשה חיילא קדושה בכולה, ולהכי מהני "פשטה" למיחל בה תמורה.

משום דאינה דרך היזק, ואינה אסורה אלא משום מזיק הקדש.

(ל) גמ', אמו אלימא קדושת דמים דאסירא ליה בעבודה. הקשה בהערות הגרי"ש אלישיב, הא ודאי אסור לעבוד עמה בדידיה משום איסור מעילה. ותירץ, דהכא דייק מדקתני גיזה ועבודה, דלא משום איסור מעילה אתינן עליה, אלא מאיסור דתזבח ולא גיזה. (ונפקא מינה היכא דליכא איסור מעילה, כדכתב השיטה מקובצת (בכורות יד. אות ג'), דהיכא דקנה מיד הקדש הגיזה והעבודה, או פחות משהו פרוטה, דלית בה מעילה.

(לא) גמ', אלמא קדושת דמים אסורין ליה בעבודה. בירושלמי שקלים (פ"ד ה"ד) ובספרי (ראה קכד) איתא, דקדשי בדק הבית נתמעטו מאיסור גיזה ועבודה. וכתב היפה עיניים, דהוא הדין קדושת דמים דמדאורייתא אינה אסורה בגיזה ועבודה, והכא גזירה דרבנן היא דגזרו דמיו למזבח אטו היכא דגופו למזבח.

(לב) רש"י ד"ה אין ממירין, מתניתין היא וקתני לא שלימין בה. וכן ביארו תוס' ד"ה אימורי. הקשה הרש"ש, אמאי לא פירש דמקשה מרישא, מ"לא אברים בעוברים" דמשמע דהעוברים קדושים, ועיין הגהות הגר"א (אות ב). עוד הקשה הרש"ש אמאי לא מקשה מדקתני אין ממירין עוברין בהן, דמשמע דלהקדיש שפיר דמי. ותירץ, דאיכא למידחי בקדושת דמים כדלעיל, (אבל השתא דדייק מלא שלימין בה ודאי בקדושת הגוף מיירי, דמקדושת דמים לא שייך כלל להמיר).

דף יא ע"א

(א) גמ', הכא במאי עסקינן בדבר העושה אותו טריפה. כתב הרמב"ם (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"טו) דהלכה כרבי יהודה, דמקדיש אבר לא פשטה קדושה בכולה אבל אבר שהנשמה תלויה בו פשטה קדושה בכולה. והקשה החק נתן, דהכא אוקמינן רישא דמתניתין כרבי יהודה באבר שהנשמה תלויה בו, אם כן סיפא נמי דקתני אין ממירין באיברים היינו באברים שהנשמה תלויה בהן, והיכי כתב הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"טו) אין ממירין איברים בשלימים, כיצד האומר רגלה של זו או ידה של זו וכו', משמע דווקא בהני איברים אין ממירין אבל באבר שהנשמה תלויה בו ממירין, הא הכא חזינן דלרבי יהודה אף באבר שהנשמה תלויה בו אין ממירין.

(ב) גמ', קתני חרא נאכלת לזכרי כהונה וכו' מאי לאו תנאי היא דמר סבר קדושה חלה על עוברין. הקשה העולת שלמה, אם כן אמאי נאכלת לזכרי כהונה, הא מפריש שני חטאות לאחירות, השניה רועה עד שתסתאב ומביא בדמיה עולה. ותירץ, דשאני הכא דנפל הוא וכמת חשיב ולכך לא שייך ביה רעיה, וכיון דקדוש קדושת גוף לחטאת נאכל בתורת חטאת, ומה שהוא נפל וחשיב כמת לא חשיב מום, כדכתבו תוס' לקמן (לג) ד"ה תמימים, ועיין באות הבאה.

(ג) גמ', שם. הקשה הקהילות יעקב (סימן ה' אות ב), לרבי יוחנן דסבר דקדושה חלה על עוברים ואין קדושתו משום אמו, אלא משום דהקדיש הולד בפני עצמו, היכי נאכל הא לא נתקבל דמו ולא נזרק על המזבח, והוי ככל קדשים דאסירי באכילה קודם שקרבו מתיריהם. ותירץ, דאף למאן דאמר עובר לאו ירך אמו נתחדש בדין בן פקועה דלענין השחיטה חשיב כאבר מאבריה, וזהו שאמרו בחולין (עד). "ד' סימנים אכשר ביה רחמנא", וכיון שנקבע ביה בשחיטה דחשיב אבר מאבריה, הוי חלק הימנה אף בדיני קדשים, ולכל מילי. ומכל מקום לא חשיב ולד חטאת כדכתב רש"י לעיל (י).

ד"ה רצה בולדה, דכל היכא דאית ליה קדושה בפני עצמה, לית ביה דין ולד. (ד) תוס' ד"ה השוחט, כגון שעירה וכו'. כתב הגבורת ארי (יומא סה:

לאו ירך אמו, ושיירו משויר, אם כן אף במקדישו עם אמו הוי הקדש לאם בפני עצמה ולולד בפני עצמו, ומאי שנא מהקדישו לחודיה. ותירץ, דלקמן (יא). אמרינן, דאף רבי יוחנן מודה במקריב האם מעוברת דמקריב הולד אגב אמו, ושמא מהני נמי להקדישם דלמא כחד קרבן חשיבי.

(כג) גמ', אם שוירו משויר. כתב הקצות החושן (סימן ר"ט סק"א), דמהכא מוכח דעובר חשיב דבר שבא לעולם, דאי כדבר שלא בא לעולם הוי, כי היכי דלא מצי מקנה ליה, הכי נמי לא מצי משויר ליה. וכעין זה כתב המהרי"ט אלגזי (בכורות אות א'). אמנם הקהילות יעקב (בכורות סימן א) דחה ראיית הקצות החושן, דווקא במקח הוא משום דבעינן דעת גמורה, ואי לא סמכה דעתיה לא חייל, אבל לשויר סגי בדעת כל שהוא ודלמא עובר כלא בא לעולם חשיב דלא סמכה דעתיה, ומכל מקום מהני שוירו.

(כד) רש"י ד"ה לעוברה, בתוה"ד, כגון אם אמר זו תהא חטאת ועוברה עולה וכו', היא חטאת וולדה חולין וכו'. החק נתן ציין לרש"י לקמן (כה). ד"ה אם שוירו דכתב, דאפילו מאן דאמר שוירו משויר, מהני שוירו דווקא בשויר הולד קודם שהקדיש האם, אבל הקדיש האם בסתמא ואחר כך שויר הוולד אינו משויר, דמיד כשקדשה אמו קדש הולד עמה, וכן כתבו התוס' (שם) ד"ה היא שלמים, וכתב, דצריך לומר דרש"י דנקט הכא קודם הקדיש האם ואחר כך שויר הולד לא דייק, וכונתו דשויר הולד ואחר כך הקדיש האם.

(כה) גמ', אומר מה שבמעיה של זו עולה וכו' כי מתניא ההיא בקדושת דמים. כתב הקצות החושן (סימן רט סק"א) דלכאורה מהא דאמרינן בסוגיין דמהני מקדיש עובר, מוכח דעובר חשיב כבא לעולם, דאי חשיב כלא בא לעולם, כי היכי דלא מצי מקני ליה לא מצי מקדיש ליה. ודחה, לפי מה שכתב הבית יוסף (יורה דעה סימן רלד אות עא), דקונמות דקדושת הגוף נינהו חיילי אף אדבר שלא בא לעולם, והכא נמי דלמא עובר לא בא לעולם הוי, והא דחייל עליה קדושה משום דקדושת הגוף חיילא מכל מקום. שוב כתב, דמדמוקמינן ליה בקדושת דמים מוכח דחשיב כבא לעולם, דקדושת דמים ודאי לא חיילא על דבר שלא בא לעולם, ומדחיילא אעובר, מוכח דהוי דבר שבא לעולם. ועיין אות הבאה.

(כו) גמ', שם. כתב השולחן ערוך (חושן משפט סימן ר"ט ס"ב), המוכר עובר פרתו לא עשה כלום דעובר דבר שלא בא לעולם הוא. והקשה הנתיות המשפט (שם סק"ב), דהכא אמרינן דשייך להקדישו קדושת דמים, ואי חשיב דבר שלא בא לעולם היכי מצי מקדיש ליה. ותירץ, דהכא דווקא חשיב כבא לעולם, משום דמקדיש העובר כמות שהוא ודאי כיון דישנו בעולם חיילא עליה קדושה, אבל מוכר ולד לכשילוד ובעי הלוקח ולד שנולד החי בפני עצמו, כיון דאכתי לא נולד הוי ליה לא בא לעולם ולא חייל.

(כז) רש"י ד"ה ילדה זכר, ומקריבו לחובתו ויצא אם היה מחויב עולה. כתב בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דודאי הוא הדין באינו מחויב ואינו מביאה לחובתו, והא דאוקי רש"י במחויב, היינו לבאר מה שכתב בד"ה כיצד דהערמה שריא ליה ליהנות מן הבכור, ובמחויב נהנה דיוצא ידי חובת עולתו.

(כח) בא"ד, ותו לא אתיא בכורה ומפקעה לקדושת עולה. (משמע דהוי בעי למיחל, אלא דאין בכוחה להפקיע קדושת עולה) הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, הא לא בעי לחול כלל, כדאמרינן בחולין (קל). בכור אין נוהג במקדשין, וביאר רש"י (שם) ד"ה בכור, דבקרר וצאנך כתיב ולא של הקדש, ועוד, תקדיש כתיב ולא שכבר קדוש.

(כט) גמ', משום כחוש עובר שבה. כתב החזון איש (פרה סימן ב סק"ט), דהאי הכחשה אינה בכלל איסור ד"לא תעשון כן לה' אלוֹקֵיכֶם" (דברים פ"ב פ"ד),

הרמב"ם כוונתה, דהא פסק (פ"ב משאר אבות הטומאות ה"א, פ"ג משחיטה הי"ט) כרבי אלעזר. ועיין באות הבאה ושלאחריה. וכתב החק נתן, דדעת הרמב"ם דטרפה אינה חיה, מדכתב (פ"א משחיטה ה"א) כל בהמה או עוף שנולד בהן ספק טרפות וכו', אם היה זכר ושהה י"ב חודש הרי זה בחזקת שלמה, אלמא דלא שייך שתהיה טריפה ותחיה אחר י"ב חודש. ומאי דכתב ראשה או לבה, לאו דוקא, דהוא הדין רגלה מארכובה ולמעלה, אלא דבר הפשוט נקט, דהא כתב **דבר שהנשמה תלויה בו, והרש"ש** ביאר, דודאי מורה רב ששת לרבי אלעזר, דאי נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה הויא נבילה, אלא דסבר דבהאי גוונא לא הורה רבי יהודה כיון דלא מתה מיד, ואם כן איכא נמי למימר דסבר כמאן דאמר טריפה אינה חיה, אלא דסבר דלא מורה ביה רבי יהודה כיון דלא מתה מיד.

יא) רש"י ד"ה בעוף מהו, לרבי יוסי קא בעי לה וכו'. אמנם הרמב"ם (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"ב) כתב, "האומר ידה של זו עולה וכו' תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר, (והיינו כרבי יהודה), הקדיש אבר אחד מן העוף הרי זה ספק אם נתקדש כולו או לא נתקדש". וביאר הכסף משנה, דלא פירש הבעיא כרש"י, דהא פסק כרבי יהודה ואפילו הכי נסתפק, אלא סבר דהבעיא לרבי יהודה דמורה באבר שהנשמה תלויה בו, אי בעוף אמרינן פשטה או לא. **והרש"ש** כתב, דלרש"י לא ניחא בדברי הרמב"ם, משום דדין נשמה תלויה בו לאו מהאי קרא דבהמה נפיק, אלא לילף ליה מערכין ודמים כדאמרינן **בערכין** (ד: ה). ומאי שנא עוף מבהמה. ועיין נמי מה שביאר המהר"י קורקוס.

יב) גמ', בעי רבא הקדיש אבר לדמיו מהו דתיחות ליה קדושת הגוף. כתב הרמב"ם (פ"ה מערכין ה"ב), המקדיש בהמה תמימה לדמיה הרי זו נתקדש גופה וכו' הקדיש אחד מאבריה לדמיו ואמר דמי רגלה של פרה זו הקדיש למזבח הרי ספק אם פשטה קדושה בכלה או לא פשטה. והקשה הכסף משנה, הא איהו פסק כרבי יהודה ורבי מאיר דלא פשטה קדושה בכלה, והיכי מצי לספוקי הכא אי פשטה. ותיירך, דהא דסברי רבי מאיר ורבי יהודה דלא אמרינן פשטה היינו דווקא בגוונא שהקדיש **קדושת הגוף**, דכיון דאין הנשמה תלויה באותו אבר, אינו ראוי להיקרא עולה ולא חיילא עליה קדושה ליקרב, אבל מקדיש אבר **לדמים** דשפיר שייך להקדיש איכא לספוקי דלמא פשטה האי קדושה, ומיגו דאקדשיה לחד אבר אקדשיה לכוליה.

יג) רש"י ד"ה הקדיש אבר, מי אמר לרבי יוסי מדאקדיש חד אבר וכו' ומיגו דנחתא לה קדושת דמים וכו'. העיר הרש"ש, דרש"י הפך סדר המיגו, דבגמ' מספקא לן אי אמרינן מיגו דקדיש לדמים חיילא קדושת הגוף ולאחר מיכן מיגו דחד אבר תפשוט בכלה, ורש"י ביאר, דקודם אמרינן פשטה, ואחר כך מיגו דקדושת דמים תיחול אגוף. וכן כתב **רש"י בערכין** (ה). **בר"ה** הא דאקדיש, אמנם **בר"ה** הקדיש כתב כסדר דסוגיא דהכא. וכתב **בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק** בשם הגר"ז, דהא פשיטא דבקדושת דמים לא אמרינן פשטה קדושה בכלה, והא נמי פשיטא דעל חד אבר לא אמרינן מיגו דחיילא קדושת דמים חיילא קדושת הגוף, והא דמספקא ליה היינו אי אמרינן לתרי המיגו יחדיו אי לאו, והשתא אתי שפיר, דליכא נפקותא איזה מיגו כתוב קודם דודאי לתרי המיגו בעינן בזמן אחד.

יד) גמ', הקדיש חד אבר מהו בגיזה. כתב השפת אמת, דלכאורה הספק דלמא אפילו גיזת אותו אבר שריא, משום דאיסור גיזה ילפינן מבכור, ובכור לא נאסר אלא היכא דכולו קדוש. אמנם הרמב"ם (פ"א ממעילה ה"ג) כתב, דמספקא ליה בגיזת כל הבהמה, וצריך עיון אמאי ביאר כן.

מילואים), דחטאת שעברה שנתה אינה פסולה אלא בכבשה, אבל שעירה כשרה. וכתב, דלכך כוונת התוס' דהכא, דילדה הוי שעירה דכשרה אף כשהיא בת שנתים. אמנם החזון איש (פרה סימן א סק"ג) כתב, דודאי אף שעירה פסולה אחר שנתה כדתנן להדיא בפרה (פ"א מ"ד), וכן כתב רש"י **יומא** (סה): **ד"ה אלא**, וכוונת התוס', למאי דאמרינן **בבכורות** (י"ט), עז בת שנתה ורחל בת שנתים ודאי לכהן, אלמא דרחל אינה יולדת קודם שנתים, אבל עז שהיא שעירה יולדת תוך שנה. וכן ביאר העולת שלמה.

ה) גמ', ותנא אמר רבי מאיר וכו' אלמא קדיש. הקשה השפת אמת, היאך מוכח, נימא רבי מאיר לשיטתיה דסבר בחולין (עד). בן ט' חי אין נותר בשחיטת אמו, דחשיב בהמה בפני עצמה, ולדידיה מורה בר פדא דעובר לאו ירך אמו אלא בפני עצמו הוי וחיילא עליה קדושה, וכן קשה בכל הני דתנן כרבי יוחנן, דלמא רבי מאיר לשיטתיה, אלא הכא דבהדיא קתני רבי מאיר אומר, קשיא טפי. ותיירך, דמוכח מהכא דפשיטא לגמ' דאף לרבי מאיר סבר בר פדא דאין קדוש בפני עצמו, דלא אמר רבי מאיר בהמה בפני עצמה היא, אלא לענין כל בהמה תאכלו, אבל מורה דאכתי ירך אמו הוא, ומשום הכי פליג בר פדא אף לדידיה, וסובר דאין מקדישו בפני עצמו.

ו) גמ', הלין הוא דלא קדשי גופיהו וכו'. הקשה הקרני ראם, מהיכי תיתי דהא במקדיש עוברים איירי, נוקי בהקדיש האם ואחר כך נתעברה, ורבי יהודה היא דסבר ולד עושה תמורה, כדאוקי לעיל.

ז) גמ', לא נחלקו אלא בתם במעי בעל מום וכו'. הקשה השער המלך (פ"ב מגניבה ה"ב), כיון דסבר הרמב"ם עובר ירך אמו הוא, היכי כתב (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"ח), דתם במעי בעלת מום וכיוצא בו קדוש, הא הכא קאמרינן דדווקא לרבי יוחנן כיון דלאו ירך אמו קדוש לגופו, אבל בר פדא דסבר ירך אמו קאמר כיון דאימיה לאו קדושה קדושת הגוף, איהו נמי אין קדוש. ותיירך, דמסברא אינו תלוי בדין ירך אמו, דטעם פסול בעל מום משום דמאיס והקריבהו נא לפחתך, וכיון דהעובר תם הוא ולית ביה מאיסותא, כשר. וכעין זה כתבו תוס' **לקמן** (לא). **ד"ה למאן**, דאף דעובר ירך אמו, ולד טרפה כשר למזבח, כיון דטרפה פסולה משום חסרון חיות, והולד בריא ואית ליה חיות בפני עצמו.

ח) גמ', אבל כלאים טומטום ואנדרוגיניוס אי אתה מוצא אלא בולדי קדשים. כתב הרמב"ם (פ"ב מתמורה ה"ח), ולדות הקדשים שיצאו דרך דופן או שילדו טומטום ואנדרוגיניוס וכלאים וטרפה, הרי אלו יפדו ויביא בדמיהן קרבן וכו'. וכתב הלחם משנה, דמדלא כתב ירעו עד שיפול בהם מום, משמע דיפדו כמו שהם. וביאר האור שמח (שם), דכיון דאין במינן קדושה כלל, דאף תמורה ומעשר לא חיילא עלייהו הוו כטמאה, ואין לך מום גדול מזה. אמנם **רש"י יבמות** (פד). **ד"ה לא קדושין** כתב, ומה תקנתם ירעו עד שיסתאבו ויפדם.

דף יא ע"ב

ט) גמ', יכול תצא לחולין וכו'. פירש רש"י חולין (סט): דהיינו על ידי פדיון. וכתב החק נתן (הכא), דחולין גמורים ודאי לא הוו דהא כתיב ממנו לה'.

י) גמ', ורב ששת לא סבר לה כרבי אלעזר. כתב הרמב"ם (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"ב), האומר ליבה או ראשה של זו עולה, הואיל והקדיש דבר שהנשמה תלויה בו, הרי כולה עולה. ודייק הלחם משנה, מדלא קאמר הואיל והקדיש דבר שנעשית בו טריפה או נבילה, משמע דסבר דהני לא מהני להתפיס קדושה בכלה, והיינו כרב ששת דסבר דלא פשטה בכלה אלא בדבר שמתה בו מיד. והקשה, הא רב ששת פליג ארבי אלעזר והיכי פסיק

דף יב ע"א

א) גמ', אמר ליה מי קרינא ביה כי ירחק ממך המקום וזבחת. פירש רש"י ד"ה מי, דמוכרח לשחוט בהמה זו בעזרה. ובשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק הביא קושיית הגר"ח, אמאי מוכרח לשחוט בפנים, הא בחולין (עד). אמרינן ד' סימנים אכשר בה רחמנא, כלומר דאיכא שחיטה לעובר, ואותו ודאי אפשר לשחוט בחוץ. ותירץ הגרמ"ד, דאיכא למימר דספק הגמ' הוי כלפי שחיטת האם, דאף דהיא קדושה דלמא כיון דמתיר גם את הולד מקריא שחיטת חולין ואסירא בעזרה, ושפיר משני ליה דלא שייך לשוחטה חוץ לעזרה. אמנם לרמב"ם (פ"ב משחיטה ה"ד) שכתב, "אם נשחטה בעזרה ולדה מותר באכילה דאורחא אין שייך לשחוט בריחוק מקום", משמע דקאי אעובר, עדיין קושיא במקומה עומדת.

ב) גמ', היא חולין וולדה שלמים ושחטה בחוץ מהו. (אית בהו משום שחוטי חוץ או לא). כתב בחידושי הגרי"ז, דמוכח מהכא דליכא מחוסר זמן בעובר כשיטת תוס' לעיל (י). ד"ה ואודא (בנמשך לעמוד ב).

ג) גמ', אמר ליה מי קרינא ביה והביאום לה'. [כלומר דלית ביה משום שחוטי חוץ]. כתב השפת אמת, דאף לרבי שמעון דאמר בזבחים (ק"ב:) מחוסר זמן ובעל מום עובר כיון דחזו לאחר זמן, אית בהו איסור שחוטי חוץ, הכא מודה דלית ביה, דאף דהולד כשיוולד יהא ראוי לקרבן, השחיטה אגב אמו לא תהא ראויה לעולם לקרבן, דהא כשיוולד לא תהני ליה שחיטת אמו. ד) גמ', שם. כתב הרמב"ם (פ"ח ממעשה הקרבנות ה"ג), דאסור לשוחטה בחוץ ואי שחט פטור. והקשה הליקוטי הלכות (עין משפט אות ז'), מהיכי תיתי לרמב"ם האי איסור, הא ודאי בין לישנא קמא ובין לישנא בתרא שרו, דליכא נפקותא בין הלשונויות אלא משמעות דורשים, כדמוכח ברבינו גרשום. וביאר השפת אמת, דודאי מדין שחוטי חוץ ליכא איסור כדמוכחא סוגיין, והא דאסר הרמב"ם היינו מטעמא דאי ישחוט יפסל הולד מהקרבה, חדא משום יוצא דופן, ועוד, דבטיל מיניה שם חי כדכתבו תוס' חולין (ע"ד): ד"ה דגמ'. ועיין בחידושי הגרי"ז.

ה) רש"י ד"ה מי קרינא, בתוה"ד, והכא מי קרינא ביה הכי הא אינו יכול לשחוט בהמה זו אלא בעזרה וכו'. אמנם רבינו גרשום בערכין (ה). כתב, דלהכי מקדיש ראש בהמה בקדושת הגוף פשטה קדושה בכלה, דבלא פשטה לא יוכל לשחוט, דאסור לשחוט הראש לעולה והגוף לשם חולין, דאין שוחטין חולין בעזרה, משמע דאף בגוונא דחלק מהבהמה מוכרח להשחט בעזרה, עובר באיסור "חולין בעזרה". וכתב המקדש דוד (קונטרס ב סק"ג), דלהכי ביאר הכא באופן אחר, דשרי משום דלא מיקרי דשחט הולד, דלאו בר זביחה הוא כלל.

ו) רש"י ד"ה היא חולין, ואלילא דמאן דאמר קדושה חלה על העוברין. הקשה החק נתן, הא מסקינן לעיל (י). דלא פליגי אלא בתם במעי בעלת מום, אבל תם במעי תמימה מודו כולי עלמא דקדושה חיילא על עוברין, ואמאי מוקי לה כחד. ותירץ, דמשמע לרש"י דמספקא לן אף בתם במעי בעלת מום, והא לרבי יוחנן שייכא ולא לבר פדא.

ז) מתני', אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון. בעיקר דין דימוע כתב רש"י לעיל (ד). ד"ה זו תרומה, דמפיק קרא לתרומה בלשון דמעך, משום דמדמע ועולה באחד ומאה. והקשו תוס' (שם) ד"ה מלאכתך, היכי אמר דהיינו טעמא דקרא הא דימוע דרבנן הוא, ומשמע דרש"י סבר דדאורייתא הוי, וכן כתב רש"י במנחות (ע"ז): ד"ה מדמע. אמנם רש"י בנדה (מז). ד"ה חייבת כתב דהוא מדרבנן.

ח) מתני', שם. עיין רש"י לקמן ד"ה אלא לפי, דביאר, דמצרפין החולין

דתערובת ראשונה עם החולין דתערובת שניה, ואי אית בתרווייהו יחד מאה כנגד התרומה שרו. אמנם הרמב"ם בפירוש המשניות ובהלכות (פי"ג מתרומות ה"ג) ביאר, דחולין דתערובת ראשונה בטלו ולא מהנו לבטל התרומה, ומאי דאמרינן לפי חשבון, היינו דלא בעינן בחולין דתערובת שניה מאה כנגד כל התערובת אלא כנגד סאה דתרומה לחודה, וכתב הרש"ש, דתוס' ד"ה אין המדומע נמי סברי כוותיה דכתבו, "ואם יש בשניה שיעור כדי לבטל וכו'", ומשמע דחולין דראשונה לא דיינינן להו, אלא בעינן מחולין דשניה מאה לבטל התרומה. ועיין באות הבאה.

ט) מתני', שם. עיין באות הקודמת, ובשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק ביאר דעת הרמב"ם ותוס', דמשום הכי לא מהני חולין דתערובת ראשונה לבטל התרומה, דשאני תערובת דתרומה משאר איסורים שנתערבו, דבכולהו איסורים, אסרינן כל התערובת משום דחיישינן דלמא אתי למיכל האיסור, אבל ההיתר בהתרו קאי, מה שאין כן תרומה שנתערבה, חייל אכל התערובת שם דימוע, והוי הכל חפצא דאיסורא. והוכיח כן ממתניתין, דתנן, אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון תרומה שבה, וכתב הר"ע מברטנורא דלא בעינן מאה סאה כנגד כל אותה סאה של דימוע, שאינה נחשבת כולה תרומה לאסור חולין שניים, וצריך ביאור מאי קמשמע לן, מהיכי תיתי דנימא דכל הדימוע יחשב כתרומה, ועל כרחך, דודאי כל התערובת נהפכת לאיסור ושם דימוע, ולהכי סלקא אדעתין דבעינן מאה כנגד כל התערובת, וקמשמע לן, דדימוע לא הוי אלא בנפילת תרומה עצמה ולא בנפילת דימוע, אבל אכתי הני חולין דתערובת ראשונה מיקרו כולהו דימוע, ולהכי לא מצו לבטל התרומה. ועיין באות הבאה.

י) מתני', שם. כתבו התוס' בחולין (ק). ד"ה בשקדם, בשם רבינו אפרים, דהכא לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה להצריך מאה כנגד כל התערובת, דדוקא בבשר בחלב אמרינן חתיכה נעשית נבילה, משום דהאיסור הוא עצם עירוב הבשר והחלב, מה שאין כן הכא דהתרומה לחודה היא האיסור, אמאי נימא דהתערובת תהפך לאיסור. ותוס' כתבו, דאיכא למימר דאף בשאר איסורים אמרינן חתיכה נעשית נבילה, והכא דלא אמרינן כן משום דאיירי ביבש, ולא דמי לדבר הנאסר על ידי בליעה. ובמלאכת שלמה (תרומות פ"ה מ"ו) כתב, דהכא לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה, משום דאיסור דימוע הוי דרבנן, ובמחומץ אין האיסור משום תערובת, אלא משום שנפעל מאיסור.

יא) מתני', ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון. הקשה המלאכת שלמה (פ"א מ"ד) בשם האגודה, מאי קמשמע לן, הא כבר תני אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון. ותירץ, דסלקא דעתין דדווקא מדומע תלי בחשבון משום דאין האיסור וההיתר נותנים טעם כאחד, (כלומר דכל חד עומד בפני עצמו), אבל מחמץ דכולה עיסה ראשונה הוחמצה מחמת שאור דתרומה, נימא דלא תלי בחשבון, קא משמע לן. ועיין באות קודמת.

יב) מתני', ואין בית הפרס וכו'. ביארו תוס' נדה (נז). ד"ה בית הפרס, דפרס הוי מלשון שנפרסו ונחתכו העצמות שהיו שם. עוד פירשו, דפרס מלשון פרסות, שנמנעים פרסות בני אדם לילך שם. והרמב"ם בפירוש המשניות (אהלות פי"ז מ"א) ביאר, דפרס מלשון התפשטות הקבר בכל השדה, כדמתרגם (שמות פ"מ פי"ט) "ויפרוש את האוהל", ופרס ית משכנא.

יג) רש"י ד"ה ואין המחומץ, בתוה"ד, אם נפל וכו' שיהא בו משאור של תרומה שנתחמצה ממנו כדי לחמץ את האחרונה אסורה וכו'. (משמע דבכהאי גוונא אסורה, אף דבעיסת חולין שנפלה נמי איכא כדי לחמץ עיסה שניה). וכן כתבו תוס' עבודה זרה (מט). ד"ה עד שיהא. אמנם בתוס' פסחים

לסמוך עליו.

כא גמ', ופותקן למקוה. (כלומר שימשיכוהו למקוה). כתב בשו"ת הרשב"א (חלק ה' סימן ס), דהאי המשכה אין לה שיעור ואפילו כל שהוא כשר, רק שלא ישפך להדיא לתוך המקוה, וכן כתב הרשב"ץ (חלק א' סימן מט), וכן נראה מהרי"ש מקואות (פ"ו מ"ג). אמנם בשו"ת הריב"ש (סוף סימן פ"ג) כתב ששיעור המשכה הוא משלושה טפחים ומעלה, דכל פחות משלושה כלבוד דמי וכן הורה ר"י (הובא בשו"ת הרשב"ץ שם). וכתב, דאף על גב דאמרינן בעירובין (ד:): דלא שייך לבוד אלא במחיצות, כבר הורה זקן. עוד הביא בשו"ת הרשב"ץ שם, דעת ספר המנהגות דמחמיר טפי וכתב דלא מקרי המשכה אלא כשתכלה כח ההמשכה קודם שיגיעו המים למקוה. ועייין באות הבאה.

כב גמ', שם. כתב המרדכי (שבועות סימן תשמד), דלא הוי המשכה אלא בהמשיך המים על קרקע הבולעת דאו נתבטלו המים לקרקע, וכשזוחלת לגומא חשיב כאילו באו מתמצית הקרקע ובטל מהם שם שאובים, אבל המשיך המים על גבי נסרים או רצפת אבנים, כיון דלא בלעי לא מיקרי דבאו מיניהו המים אלא שם שאובים עליהו ופסולים, וכן כתב הרוקח (סימן שעז עמוד רעז). אמנם הרמב"ם (פ"ב ממקואות ה"ח) והשאלות (אחרי סימן צו עמוד קפ) כתבו, דכל שהמשיכו מהני ולא בעינן המשכה על גבי קרקע הבולעת, וביאר המרדכי (שם) שיטתם, דלדידהו מהני המשכה משום הלכה למשה מסיני.

כג רש"י ד"ה ופותקן, בתוה"ד, אבל יעשה חריץ וגומא למרחוק. ביאר הב"ח (יורה דעה סימן רא סמ"ו), דהאי למרחוק, היינו שלא יגיע למקוה עד שיגמור לערות מן הדלי ויגביהו והפסיק כוחו, דבהאי גוונא כשנפול למקוה מיחזי כאילו המים נמשכים מעצמם, שכבר סילק ידיו קודם שנפלו למקוה. והביא, דר"י סבר דסגי בשלושה טפחים המשכה. וכתב הב"ח, דלא מסתבר דיוכשר, דהא ודאי בשלושה טפחים אית ביה כוחו, וכוחו כגופו דמי. אמנם בשו"ת גינת ורדים (יורה דעה כלל ד' סוף סימן ג') הקשה, דמהיכי תיתי דכח גברא פוסל במקוה, ואדרבה כתב הרמב"ם (פ"ה ממקואות ה"ח), גייס או בהמה העוברים ממקום למקום וזילפו בידם או ברגליהם אפילו עשו כן מקוה בתחילה הרי זה כשר, ומסיק (שם) הכסף משנה דכל שלא נטלו המים וזרקום לא חשיבי שאובים, אף דאזלי למקוה מכוחם.

כד בא"ד, שם. כתב בשו"ת גינת ורדים (יורה דעה כלל ד' סוף סימן ג'), דמלישנא דמתניתין במקואות (פ"ג מ"א ופ"ו מ"ד) מקוה שנפלו לתוכו שלשה לוגין מים פסול, משמע דווקא בנפול פסול, אבל הומשכו כשר. אמנם דייק מלשון רש"י שכתב חריץ, דבהומשכו על גבי קרקע סתם "לא הוי המשכה" אלא בהומשכו בחריץ, והיינו טעמא, דדרך לעשות חריץ למים הבאים ממעיין ונהר, ומשום הכי בחריץ מיחזי כמעשה שמים, וכן דייק לשון תוס' ד"ה ואין, שכתבו בשם השאלות "ואי אמשיכיהו אגב מרחב ואזלי למקוה לא פסלי, וכן ממה שכתבו בסוף הדיבור, מותר למלאות בכתף תשע עשרה סאה ולעשות חריץ וכו', ודוחק לומר דאורחא דמילתא קתני, דאם כן לשון מיותר הוא.

דף יב ע"ב

כה גמ', מכלל דרבנן סברי דברבייה ובהמשכה לא, אלא הא דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן שאובה שהמשיכוהו כולה טהורה מני לא רבנן ולא ר' אליעזר. (אלא ודאי רבי יוחנן דמכשיר היינו כרבנן, וחזינן דלא פסלי רבנן ב"ט שאובין). הקשה החזון איש (ליקוטים עמוד 334), מאי מקשינן הכא דליכא

(כו). ד"ה עד, כתבו בשם הרשב"א, דבהאי גוונא אינו אוסר, משום דאף בשל היתר איכא כח להחמיץ, והא דאסרינן היינו דווקא היכא דליכא כדי לחמץ אלא בשאור דתרומה ובשל חולין ליכא כדי לחמץ (אלא רק כדי לסייע לחימוץ).

יד תוס' ד"ה ואין המחומץ, בתוה"ד, למה צריך לאתויי וכו' ממתניתין דשאור אלא מההיא משנה שהביא גבי מדומע דמינה מצו לאוכחי שפיר דלא כרבי אליעזר. עיין באות ח. והקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויצקי, מאי מדמו תוס' דימוע למחמץ, הא תרי מילי נינהו ולא דמו כלל, דדימוע דין הוא בתרומה דוקא ולא בשאר איסורין. ומחמץ הוא בכל איסור.

טו בא"ד, שם. ותירץ השפת אמת, דלהכי בעינן לרבי אליעזר דשאור, משום גוונא דנפל טפי משיעור תרומה שנפלה מעיקרא, דהשתא אף לרבי אליעזר מדומע דתלי דסאה תרומה שנפלה היא שעלתה, ודאי איכא הכא אף מן החולין, דהא נפל טפי מסאה, והאי דאסורה אינו אלא משום רבי אליעזר דזהו גורם אסור.

טז בסוה"ד, לכן נראה לפרש כגון כזית שאור של תרומה וכזית שאור של חולין וכו'. הקשה החזון איש (ליקוטים עמוד 334), היאך יפרש הא דתנן במתניתין אין המחומץ מחמץ וכו', דלא משמע דבשאור איירי אלא בעיסה מוחמצת מאיסור. וביאר, דאיירי בגוונא דאין השאור אוסר, כגון דאיכא מאה כנגדו או דלא נתערב כלל בעיסה אלא החמיצה מחמתו, ואזלינן לפי חשבון, משום דאיכא באותה עיסה שני כוחות דחימוץ, חד כח השאור דאיסור, ואידך כח החימוץ שבעיסה עצמה, (דאף בעיסה לעצמה איכא כח חימוץ).

יז גמ', שאני אומר סאה שנפלה היא שעלתה. כתב בחידושי אנשי שם (תרומות פ"ה מ"ו), דהיינו דוקא ביבש דליכא בילה, אבל בלח מודה דאין אוסר אלא לפי חשבון, כיון דיש בו בילה. עוד כתב, דהיינו דוקא בסאה הראשונה שעלתה מתוך התערובת, אבל סאה שניה שעלתה מודה דלא תלינן דכולה תרומה היא, אלא לפי חשבון.

יח גמ', שם. בירושלמי דתרומות (פ"ה מ"ו) איתנהו תרי לישני, אחד לישנא לא אמר רבי אליעזר אלא בסאה תרומה שנפלה לארבעה סאין חולין, ואחר כך נפלו הני חמש סאין לחמש מקומות, דאיכא למימר דבחד מקום נפלה סאה תרומה ולא ידענא הי ניהו, להכי אסרינן כולהו חמשה מקומות, אבל בנפלה כל התערובת לחד מקום, ודאי יודה דלא בעינן חולין כנגד כל התערובת, דהא ודאי אית בה ארבעה סאין דחולין הם, ולאידך לישנא, אף בהאי גונא דנפלו כולהו לחד דוכתא אמר כן. ועיין באות ח.

יט גמ', שם. כתבו תוס' זבחים (עד). ד"ה ונפלה, דהא דתלינן דהיא התרומה, היינו דווקא לחומרא, אבל לא להקל לומר דהנשאר חולין הוא, והא דאמר רבי אלעזר בזבחים (שם) לענין ראש הפסול להקרבה שנתערב בראשים הרבה, ונפלה אחת מהם לים הגדול הותרו כולן, היינו דוקא בגוונא שאין הראשון בעין, אבל הכא דבעין הוא אלא שפרש, לא תלינן דהוא האיסור למישרי כולהו.

כ גמ', מקוה שיש בו עשרים ואחת סאה. כתב הבית יוסף (יורה דעה סימן רא סוף סעיף מד) בשם הרשב"ץ, דכיון שהזכירו בברייתא כ"א סאה נראה דדווקא נקטוה, ובפחות מכ"א המקוה פסול. והביא דרש"י בנזיר (לח). ד"ה דבטלוה, פליג, וכתב דעשרים ואחד לאו דווקא והוא הדין עשרים ורביעית. אמנם כתב הרש"ש, דהיינו לסלקא דעתין, אבל במסקנא אמרינן התם דווקא בכ"א סאה הכשירו. והרמב"ם (פ"ב ממקוואות ה"ח) כתב, דכ"א סאה לאו דווקא והוא הדין עשרים ומשהו, והכי פסק הבית יוסף דכדאי הוא הרמב"ם

הדרש היוזמי

מסכת תמורה דף יב – דף יג

ד אדר – ה אדר התשע"ב

כלים מצטרפין, משמע, דאי נפל מכלי אחד שני לוגין ומשני כלים חצי לוג מכל אחד, יפסול המקוה, ודלא כרש"י ורבינו גרשום.

לא) תוס' ד"ה יוסף, בתוה"ד, אין לחוש דמסתמא לא נפלו ג' לוגין משלשה כלים. הקשה החזון איש (ליקוטים עמוד 334), הא אף אי נפלו שלוש לוגין, אין פוסלים, דנתן התם במה דברים אמורים (דפוסל) שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון, והכא דפסק ודאי לא יפסול.

לב) גמ', דתניא הקדים עפר למים פסול. נסתפק השפת אמת, אי נפסל בגוונא דהניח מים ועליהם האפר, ושוב מים. וכתב, דמדנתן במתניתין "אין עושין מי חטאת אלא עם נתינת אפר", משמע, דאי נתן האפר אחר נתינת המים כשר אף דאחר כך הוסיף מים, אבל מלישנא דברייתא דתניא הכא "הקדים פסול", משמע דבכל גוויי פסול אף דאיכא נמי מים קודם האפר.

לג) גמ', ונתן עליו לערבן. כתבו תוס' יומא (מג.) ד"ה הכל, דכיון דהלכתא דבעי אפר על גבי מים, על כרחך קרא ד"ונתן עליו" אין הכוונה עליו אלא לצרכו. והקשה התוס' יו"ט (פ"א מ"ה), הא בסוגיין ביארו דלערב אתי והיכי אישתמיטתיה. ותירץ בתפארת ישראל (בעוה שם אות ו'), דודאי דרשי התוס' לקרא כדאיתא בסוגיין, ואכתי הוקשה להו דנימא קרא "ונתן מים חיים אשר בכלי עליו", עוד הוקשה להו, דנמצא דלא אמר קרא שיתן תחילה אפר על המים. להכי ביאר, דהא דאמרה הגמ' "ונתן עליו לערב", היינו שיתן הרבה מים בכלי, כדי שיוכל לערבו אחר נתינת האפר, באופן שיעלו המים על האפר שנתן עליהם.

לד) גמ', שם. כתב רש"י ביומא (מג.) ד"ה לקדש, לתת מים על האפר בכלי. והקשו תוס' (שם) ד"ה הכל, הא איפכא נתן, דנותנים האפר על המים. ותירץ המצפה איתן (שם), דרש"י פירש אליבא דרבי שמעון דמכשר אף בהפך ונתן המים על האפר. והתפארת ישראל (בעוה תמורה פ"א מ"ה אות ו) תירץ, דמה שכתב רש"י לתת המים, היינו לערב המים ולהעלותם על האפר, כמו שכתב רש"י ערכין (ג.) ד"ה לקדש, וביבמות (עב): ד"ה שקידש, דהא דאמרי בגמ' לקדש היינו לערב, וכן הוכיח מהא דרש"י (שם) ד"ה ורבנן, פירש דנותן האפר על המים, והיאך כתב הכא להיפך.

לה) גמ', ונתן עליו לערבן. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויצקי, הא נתן בפרה (פ"ו מ"ב) "וחכמים אומרים כל שנגע (האפר) במים אין מקדשין בו (היינו באפר, עוד מים אחרים), משמע דמיד כשנגע האפר במים נעשית מצוותו ואמאי בעינן שיערבם. ועוד נתן (שם מ"ג), כלי גדול שבתוכו כלי קטן ובשניהם מים, כשנותן אפר לתוך מים שבכלי הגדול, מתקדשים אף המים שבכלי הקטן כיון שהוא בתוך הכלי הגדול, ואי נימא דאין מתקדשים המים בלא עירוב, היאך מתקדשים המים שבכלי הקטן, הא לא נתערב בהם האפר. **לו) גמ', ורבנן עד כמה וכו'.** הקשה השפת אמת, מאי קבעי הא משנה שלמה היא באהלות (פי"ז מ"א) דמלא מענה הוא בית הפרס, (ועיין בר"ש (שם) מה שתיירץ), ואי לא ידע להא מתניתין מנליה דאית ליה שיעור. ומשום הכי כתב, דטעות סופר הוא, והכי גרסינן וכמה, וקאי ארבי אליעזר, דלרבנן ידעינן השיעור ממתניתין דאהלות והכא קבעי לרבי אליעזר, ואמרינן דאף לדידיה עושה רק שתי מענות. והכי מוכח מדכתב הרמב"ם (פ"י מטומאת מת ה"א) דבית הפרס היינו דוקא עד מאה אמה דלא כסוגיין, ועל כרחך דהכא לרבי אליעזר ואיהו לרבנן.

דף יג ע"א

א) רש"י ד"ה שלש שדות, בתוה"ד, ומשום הכי עושה מלא מענה לכל צד דשמא לאחד משני ראשיה וכו'. הקשה הר"ש (אהלות פי"ז מ"ב), אמאי

רבנן דסברי דפסול ברבייה והמשכה, הא סתם מתניתין במקואות (פ"ד מ"ד) פסלה בכהאי גוונא, דנתנן (לביאור הר"ש והרא"ש שם), מים שאובים שנמשכו ונפלו למקוה, אי אית בהו שלשה לוגין פסלוהו, ונימא דמשום הכי מוקמינן מתניתין דילן כרבי אליעזר בן יעקב לאפוקי מרבנן דאותה משנה. עיין שם.

כו) גמ', שם. עיין רש"י ד"ה אלא, דפירש כפשוטו, דמקוה שכולה שאובין שהמשיכה טהורה. אמנם החזון איש (ליקוטים עמוד 334) הביא ביאור הר"ש מלונגל, דשאובה שהמשיכה כולה טהורה, דווקא אי אחר דמשך ארבעים סאה הוסיף עליהו ארבעים סאה דכשרים, אבל בלאו הכי ודאי פסולה. והא דמקשינן מדרבי יוחנן, היינו דלפי מה שביארו דמתניתין משמע דלא שייך שאובים דכשר אלא בתשע עשרה סאה, ורבי יוחנן קאמר דאף בארבעים סאה כשר, כל היכא דהוסיף עליהו ארבעים כשרים, ולהכי מסיק דתלי בחשבון כלים. והקשה החזון איש, מאי קשיא ליה, נימא דמתניתין בדליכא ארבעים כשרים איירא, ומשום הכי אין השאובים כשרים בהמשכה אלא עד תשע עשרה סאה.

כז) גמ', שאובה שהמשיכה כולה טהורה. כתבו התוס' בבבא בתרא (סו.) ד"ה מכלל, דאף למאן דאמר שאובה פסולה מדאורייתא, בהמשיכה כשרה. אמנם בחידושי הרמב"ן (שם סו:) כתב, דהיינו דוקא למאן דאמר ששאובה פסולה מדרבנן, אבל למאן דאמר דפסולה מדאורייתא לא יהני לה המשכה. וביאר בחידושי הגרי"ז, דלתוס' דהמשכה מהני אף למאן דפסל שאובה מדאורייתא, היינו משום דאית להו שיטת המרדכי (הובא באות כא), דהמשכה היא דוקא בהמשיך המים על קרקע הראויה לבלוע, וכשר משום דמהשתא מיקרו שבאו ממנה ובטל מינייהו שם שאובים. אבל הרמב"ם לשיטתו דכתב (פ"ב ממקואות הל"ב) דשאובה כולה אינה פסולה אלא מדרבנן, כתב (שם ה"ח) דאף המשכה על סילון (דאינו בולע) כל שאינו חשוב כלי, הוי המשכה, ולא בעי קרקע הבולעת, דכיון דפסול מדרבנן מסתברא דלא פסלו אלא בבא מן הכלי למקוה.

כח) גמ', שם. עיין באות הקודמת. עוד ביאר בחידושי הגרי"ז, דהמרדכי דסבר דהמשכה מהניא לבטל מהם שם מים שאובים, מסתברא דפסיק כהרשב"א (הובא באות כא) דלא בעינן שיעור להמשכה כלל, דכל שהיו על קרקע הבולעת מיקרו שבאו ממנה ובטל שם שאובין מינייהו, ומה איכפת לו דאיכא לבוד לכלי. אמנם הרמב"ם דסבר דהמשכה מהניא לפסול שאובים מדרבנן, דבהמשכתן לא מיקרי באו מן הכלי, מסתברא דכל שלא נתרחקו מהכלי שלשה טפחים והוי לבוד, אכתי מיקרו באו מן הכלי.

כט) גמ', יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים פוסל וכו'. אמנם במתניתין דמקוואות (פ"ג מ"ד) גרסינן בכלי אחד משניים וכו', ומסיים בה במה דברים אמורים בזמן שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון. וכתב החזון יחזקאל (פ"ג מ"ה), דמשום הכי תני מכלי אחד (אף דכל שכן הוא משני כלים), משום דבכלי אחד מצטרפין אף בהפסיק בין נפילה לנפילה, משום דהמים נצטרפו כבר בהיותם בכלי, ודוקא בשנים ושלשה כלים אמרינן במה דברים אמורים שלא הפסיק. עוד פירש, בשם אליהו רבא, דתני כלי אחד לאשמועינן דאף דאית בפיו רשת והמים נחלקים דרך פתחים הרבה, מצטרפין.

ל) רש"י ד"ה בב' או בג' כלים, שנפל לוג שלם מכל כלי. ודייק בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויצקי, דלדידיה לא תלי בשלושה כלים או נפילות, אלא אי נופל לוג חשיב לפסול, ופחות מלוג, וכן כתב רבינו גרשום (ד"ה יוסף). ובחידושי הגרי"ז כתב, דמדתלו תוס' ד"ה יוסף, בשלושה נפילות, ולא הזכירו דבעינן נפילת לוג, וכן הרמב"ם (פ"ה מקוואות ה"א) שכתב דנופל משלשה

(ח) גמ', ורבנן לרבות שוגג כמזיד. עיין רש"י ד"ה לרבות, ועיין לקמן (יז). דפליגי אמוראי אי הוי כמזיד למלקות דלקי אף בשוגג, או לחלות דחייל אף בשוגג, ופליגי התם נמי באיזה שוגג איירי.

(ט) מתני', הציבור והשותפין אין עושין תמורה שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר יחיד עושה תמורה וכו'. כתב הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א), דתמורת ציבור ושותפין לא חיילא אבל לוקים עליה. וכתב הלחם משנה, דהכי אמרינן לעיל (ד): (ועיין בשיטה מקובצת אות ה), דלאו דתמורה לא חשיב ניתק לעשה ד"והיה הוא ותמורתו", משום דשווה בכל, אף בציבור ושותפין, ועשה ד"והיה הוא ותמורתו" אינו שוה בכל, דליתיה בציבור ושותפין. אלא דהקשה, דלעיל (ב): אמרינן, דאף דהשוה הכתוב אשה לאיש לעונשין שבתורה, סלקא דעתין דאשה אינה בלאו דתמורה משום דאינו שוה בציבור ושותפין, משמע דמלקי נמי לא לקי. וכתב, דצריך לומר דלא גרסינן לה. והעולת שלמה (שם) תירץ, דמלקות בתמורת ציבור ושותפין תליא בפלוגתא דאביי ורבא לעיל (ד:), דאביי דאמר התם, כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני, דאי לא מהני אמאי לקי, הכא בציבור ושותפין לא לקו דהא לא אהניא תמורתם, אבל רבא דאמר דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא, הכא נמי אף דלא אהניא תמורתם ילקו, וסוגיא דדף ב: אולא כאביי דלא לקו עליה, והרמב"ם פסק כרבא דלוקים.

(י) מתני', שם. עיין באות הקודמת שיטת הרמב"ם, והקשה בשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן כז אות א), כיון דנתמעטו מ"לא יחליפנו" שהוא הלאו, מהיכן יליף דבריו, ועוד, דלשון המשנה משמע דאף לאו לית בהו. לנכאורה נראה דכוונתו מהא דסמכה דין השותפין והציבור, לדין עופות ובדק הבית דלית בהו מלקות]. ותירץ, דהאי מיעוטא לא איירי אלא בבהמת חולץ דשותפין, דחד מינייהו לא מצי להמיר בה, דומיא דתחילת הקדש דאין אחד מן השותפין יכול להקדיש קדושת הגוף, אלא קדושת דמים, ומשום הכי אף בנתן לו חבירו רשות להמיר בה, או דהמירו תרוויהו, ממעטינן להו מהאי קרא דבלשון יחיד כתיב, אבל בהמת קודש דשותפין לא נתמעטה, משום דיחיד נמי מצי מימר בה בלא רשות חבירו כיון דיש לו חלק בה, דהא כתב הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א) "או מי שהמיר בקרבן ציבור הואיל ויש לו חלק בו לוקה" ובודאי בלא רשות מיירי, דרחוק מאוד לומר דכל הציבור נתנו לו רשות להמיר, ועוד, דבנתנו לו רשות, אף בקרבן אחרים מצי מימר, ומדתלי הרמב"ם בהא דיש לו חלק בו, מוכח דאיירי בלא רשות הציבור, וכיון דחד נמי מצי מימר ניחא דלא נתמעט מלא יחליפנו, דהא נמי בכלל יחליפנו דיחיד הוא, ובכלל הלאו הווי, אלא דלא חיילא תמורתו משום דנתן לעיל (י). אין ממירין שלימין באברים דקודש, מדכתיב (לין החלות) "בהמה בבהמה", והאי שותף אף דאית ליה חלק בהאי בהמה הא אין כולה שלו, ובחציה לא חייל מידי דאברים הוי, וכיון דאין יכול להמיר אלא בצירוף חבירו אמעוט מדכתיב "לא ימירנו". ועיין אות הבאה ושלאחריה.

(יא) מתני', שם. כתב הדבר אברהם (ח"א סימן יד סוף אות ד), דודאי לא איירי הכא ששני השותפין ממירין דאם כן ציבור היאך אפשר שימירו כולם. ואין לומר, דציבור לאו היינו כל ישראל אלא רבים, דאם כן אמאי מנה להו בפני עצמם הא שותפין הוו, וצריך לומר דילפינן דלא מהני תמורה דיחיד בבהמת שותפין וציבור. אלא דתמה, היכי נתמעט מ"לא יחליפנו" יחיד דעביד תמורה בבהמת קודש דשותפין. וביאר, דילפינן מהכא דלא מהניא התמורה אלא בגוונא דכח התמורה שייך ליחיד, אבל כשכח התמורה שייך לציבור לא מהני.

(יב) מתני', אמר רבי שמעון וכו'. עיין לעיל אות י', וכתב הבית הלוי (שם)

עושה מלא מענה בית הפרס, הא ספק באיזה צד היה הקבר, ותנן באהלות (שם מ"ג) החורש משדה שאבד בה קבר אין עושה בית הפרס. ותירץ, דהתם בשלא חרש כל השדה, ומשום הכי הוי ספק ספיקא, (דלמא לא חרש במקום הקבר, ואף אי חרש במקום הקבר, שמא לא הולין ממנה עצם, וכן פירש שם הר"ע מברטנורה). אבל הכא דחרש כולה ליכא ספק ספיקא (דודאי במקום קבר ועצם חרש), ומשום הכי מלא מענה לכל צד נעשה בית הפרס. והקשה התוס' יו"ט, כיון דטפי ממלא מענה (היינו מאה אמה) אין נעשה בית הפרס, אכתי איכא ספק ספיקא לטמא מענה דשדה מזרחית, חד ספק דילמא הקבר בצד מערב הוי ורחוק ממנה טפי ממענה, ואף אי נימא דהקבר בצד מזרח דילמא לא הזיז בחרישתו את העצם. וכן מלא מענה מערבית. ומשום הכי כתב, דודאי כהאי גוונא טהור משום ספק ספיקא, והכא דמטמאין היינו היכא דידעינן שקבר באמצעה של שדה אמצעית, והנך שלוש שדות שני מענות מאמצע שדה אמצעית. והרש"ש תירץ, דהאי ספיקות לא חשיבי אלא חד ספק, דשם אחד הוא אי נתגלגל העצם לכאן או לא, וכדכתבו תוס' כתובות (ט). ד"ה ואי, לענין ספק ביאה באשת ישראל עיין שם.

(ב) רש"י ד"ה אין תרומת שניהם תרומה, ואפילו של ראשון וכו'. הקשה החק נתן, דלעיל (יב). כתב רש"י ד"ה ואין תרומה, דאין השניה תרומה, משמע דראשונה תרומה. וכתב, דצריך לגרוס שם אין שניהם תרומה.

(ג) בא"ד, שם. ביאר המינים קדושים, דהיינו בחלק חבירו אבל בחלקו ודאי חיילא תרומה, ורבי אליעזר דאמר דמהניא תרומתו היינו אף בחלק חבירו. אמנם התורת זרעים (תרומות פ"ג מ"ג) ביאר, דרבי עקיבא סבר דלא הוי תרומה אף בחלקו, משום דסבר אין ברירה ודלמא כל פירות שהפריש לשם תרומה לאו ידידיה נינהו, ורבי אליעזר דסבר דתרומתו תרומה היינו דווקא בחלקו. (וכן כתב השיטה מקובצת אות טו).

(ד) רש"י ד"ה ואם לאו, כגון שתרם בעין רעה וכו'. אמנם רבינו גרשום והרדב"ז (פ"ד מתרומות ה"ח) ביארו, דאחד משישים נמי חשיב כשיעור, דהנך שיעורים נתנו חכמים אחד מארבעים חמישים ושישים, ושלא כשיעור היינו דוקא פחות או יותר.

(ה) תוס' ד"ה מתני', בתוה"ד, והא דממעטינן מאתם ולא שותפין וכו'. איתא בירושלמי תרומות (פ"א ה"א) אהאי דרשא, כאן להלכה כאן למעשה. וביאר המהרי"ק (פ"ד מתרומות ה"ח), דדיעבד חייל, משום דשותפין לא קפדי אהדדי, אבל לכתחילה לא יתרום, דרבנן גזרי במאן דלא קפיד אטו מאן דקפיד (וקרא אסמכתא היא). עוד כתב, דשמא מתניתין דהכא פליגא אהיא דרשא.

(ו) גמ', מאי טעמא אמר קרא ותמורתו וכו'. כתב היפה עינים, דבתורת כהנים (בחוקתי פרק ט) יליף ליה מ"לא ימיר אותו", ובסוף הפרק דריש ליה מ"והיה הוא". אמנם המלבי"ם ביאר, דיליף מ"והיה הוא ותמורתו", דהוי ליה למימר "ותמורתו" כדכתיב גבי חומש "וחמישיתיו", וביאר, דאף דכבר יליף ליה מ"אותו", בעי נמי למילף מ"תמורתו", משום דכתיב "לא ימיר", דהיינו הלאו, וסלקא דעתין דלאו ליכא אבל קדושה תיחול עליה, ומשום הכי יליף מ"תמורתו" דאיירי בחלות לאשמעינן דלא חייל.

(ז) גמ', דאמר קרא יהיה לרבות את הולד ורבנן לרבות שוגג כמזיד. כתב התוס' יו"ט (פ"ג מ"ב), דרב יהודה דיליף מיניה לולד לא מצי למילף שוגג כמזיד ופליג עליה, ומשום הכי תנן לקמן (יז), רבי יוסי ברבי יהודה אומר עשה שוגג כמזיד, משמע דפליגי עליה והיינו רבי יהודה דמצריך ליה לולד. אמנם האהבת איתן (שם) כתב, דמודה רבי יהודה דשוגג כמזיד, דתרתני שמע מינה, או דיליף ליה מקרא אחרנא.

חדר הלימוד

מסכת תמורה דף יג

ה אדר התשע"ב

טו) גמ', תמורת גופו חלה על דבר הראוי ועל דבר שאינו ראוי ותמורת שמו אינה חלה אלא על דבר הראוי בלבד. עיין רש"י ד"ה תמורת גופו חלה, דפירש דאין ראוי היינו בעל מום. אמנם האור שמח (פ"ח מבכורות ה"ב) כתב, דאיכא לפרושי, דראוי היינו ראוי למעשר, ושאין ראוי היינו פטור ממעשר כגון יתום ולקוח או טלה שנתעשר כבר, והכי פירושא, דתמורת גופו חייל אף על שאין ראויים למעשר כתמורה דעלמא, אבל תמורת שמו לא חיילא אלא אטלה האחד עשר המחויב במעשר. וכן כתב בפירושים וחיודשים.

טז) רש"י ד"ה תמורת גופו חלה אע"פ שאינו ראוי, כגון בעל מום מאי טעמא כמעשר דחל על בעל מום וכו'. הקשה בחידושי הגר"ם, הא גם אילו לא היה דין התמורה כמעשר שחל על בעל מום, נמי היה לתמורה לחול על בעל מום, ככל התמורות שחלין על בעל מום, כדתנן לעיל (ט. ולקמן טז:), וכן ביאר ברבינו גרשום (כאן). ותירץ, דטעות הדפוס יש בסדר הדברים, וצריך לומר לפני התיבות מ"ט כמעשר וכו', תיבות ונ"מ דחל על בעל מום (ופירש, דליכא למימר לענין שלא יצא לחולין על ידי פדיון לגוזה וליעבד כדתנן להלן טז: בשארי תמורה דהא תמורת מעשר אין לו פדיון כדאיתא לעיל תמורת גופו אינה נגאלת), לאוכלו בקדושת מעשר וכו', מ"ט כמעשר, ולא קאי האי "מ"ט כמעשר" על הא דחל על בעל מום, רק על עיקר הדין דלא ישחט באיטליו ולא ישקל בליטרא, משום דהתמורה מקבלת דין קדושת מעשר.

יז) רש"י, שם. עיין באות הקודמת, ואותה קושיא הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק בשם הגר"ז, ועוד הקשה, היכי יליף ליה ממעשר, הא ולדות קדשים נמי חיילא קדושתם אף אבעלי מומין, והיינו טעמא משום דלא חייל בקדושת פה אלא מאליהם הם קדושים, והיינו נמי טעמא דמעשר חייל אבעל מום, דלאו קדושת פה מקדש אלא המנין, דהא לא אלימא קדושת מעשר משאר קדושות למיחל אבעל מום, ואם כן הכא דבקדושת פה חייל מהיכי תיתי דחייל אבעל מום. ותירץ הגר"ז, דשאני דין בכור ומעשר משאר קדשים, דשאר קדשים שנפל בהו מום בעו פדיון, אבל בכור ומעשר נאכלין במומן בלא פדיון, ומשום הכי לא מצי למילף דתמורה חלה אבעלי מומים מתמורת שאר קדשים, דאיכא למימר, דדוקא בכל הקדשים דחלה קדושה גמורה דצריכה פדיון חלה הקדושה על ידי תמורה, אבל קדושת בכור ומעשר, שאם תחול הקדושה על בעל מום, תחול קדושה כמו בפסולי המוקדשים לאחר פדיון, אמרינן דלא שייך שתחול כהאי קדושה בתחילת הקדושה, ובעינן למילף מעיקר קדושת מעשר דחייל נמי אבעל מום.

יח) בא"ד, שלא ישחט באיטליו ולא ישקל בליטרא. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, אמאי נקט דווקא הני דינים, ולא איסור גיזה ועבודה. ותירץ, דבזבחים (עה:): מספקינן אי איכא בתמורת בכור כל דיני בכור, כגון לבית שמאי דאין נאכל לנדה, וכן הא דאינו נפדה והא דאין נשקל בליטרא, וביאור הספק מה גדר התמורה, אי לא מהניא אלא למיחל עליה קדושת גוף, או דמהניא נמי למיחל עליה דיני הבכור, ופשיט רבא, דתמורתם כיוצא בהן, כלומר, דמהני נמי למיחל עליה כל דיני הבכור, ומשום הכי נקט רש"י דוקא איסורים אלו, לאשמעינן האי פשיטותא דרבא דחייל עליה כל דיני בכור.

יט) תוס' ד"ה רבי, בסוה"ד, עוד יש לומר דסבירא ליה דעולת מותרות לנדבת יחיד אולי וסבר כרבי אליעזר דעושה תמורה. הקשו בחידושי הגרע"א והמראה כהן, הא בהדיא אמרינן לקמן (כ.). דרבי כרבנן סבירא ליה, דלנדבת ציבור אולי ואין תמורה בציבור. אמנם החק נתן ביאר, דכוונת תוס' דמסוגיא דהכא לא מוכח דסבר לנדבת ציבור אויל, אלא איכא למימר לנדבת יחיד ועושה תמורה, אבל מודים דלקמן (שם) אמרינן דסבר דלציבור

דהיינו לרבנן דילפי "מלא ימירנו", אבל רבי שמעון דיליף ממעשר, אין סברא לחלק בין החלות והלאו, ואפשר דלדידיה ליכא נמי בשותפין. אמנם התוס' יו"ט (פ"א מ"ו) כתב, דליכא נפקותא בין תנא קמא לרבי שמעון אלא משמעות דורשין הוא דאיכא בינייהו. והמשנת חכמים (שם) כתב, דאיכא בינייהו צבור ושותפין אי לקו, דלרבי שמעון דיליף "ממעשר" היינו דלא חייל, אבל ודאי ילקו, אבל לתנא קמא דמיעטיה מ"לא יחליפנו", מילקי נמי לא לקו, ובהכי תליא פלוגתא הסוגיות דלעיל (ב: ד:): אי שותפין וציבור שהמירו לוקין או לא, והרמב"ם דכתב דלוקין משום דפסק כרבי שמעון. עוד כתב, דפליגי נמי בתמורת קרבן עובד כוכבים, דלעיל (ג.) יליף ליה רבי שמעון ממעשר דלא חייל משום דעובדי כוכבים ליתנהו במעשר, ורבי יוסי פליג התם משום דסבירא ליה כרבנן דלא הקישו תמורה למעשר.

יג) גמ', יכול יהו קדשי בדק הבית עושיין תמורה תלמוד לומר קרבן וכו'. הקשה בחידושי הגר"ח, הא ילפינן לעיל (ט.) מקרא ד"רע בטוב" דלא עביד תמורה אלא טוב מעיקרו, אבל בעל מום מעיקרו שהוקדש לדמיו אין עושה תמורה, ואמאי בעינן תרי קראי. ובשלמא קדושת דמים דהתם לא נפקא מקרא דהכא, משום דלאו בדק הבית הוא, דלמזבח קאי ושפיר קרינן ביה קדשי מזבח כמבואר בשיטה מקובצת בכורות (יד: אות ה), אלא קדשי בדק הבית דקדושת דמים היא ולא קדושת הגוף, תיפוק להו מדהתם דממעטינן קדושת דמים. ותירץ, דהא דממעטינן לעיל (ט.) קדושת דמים, היינו היכא דעיקר דין קדושתה למזבח הוא, וכיון דלא נגמרה והיא קדושת דמים אמעטא משום דחסרה בכח קדושתה, וכן הוא לשון הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"ג) מפני שלא נתקדש גופה קידוש גמור, אם כן בדק הבית דהושלמה קדושתה לא נפקא מהתם, ומשום הכי בעי קרא ד"קרבן".

דף יג ע"ב

יד) גמ', רבי אומר למה יצאת מעשר מעתה לידון בתמורת שמו וכו'. כתב רש"י ד"ה לפי, דהכוונה למי שקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, וקיימא לן בבכורות (ס.) דתרווייהו קדשי, העשירי בקדושת מעשר, והאחד עשר בקדושת שלמים ומיחשב כתמורה. ודעת רבי מאיר (שם), דהאחד עשר עושה תמורה, אבל לרבי יהודה אינו עושה תמורה, דאין תמורה עושה תמורה. [ועיין שם ברש"י ד"ה וכו', שהאחד עשר נחשב בעיקר קדושתו לתמורה, ולכך אינו חוזר לעשות תמורה, ורבי מאיר סבר שאילו היה תמורה לא היה קרב וכמבואר לעיל (ה:)] שתמורת מעשר אינה קריבה. וכתב בחידושי הגר"ם, דרבי סבר כרבי יהודה, שהאחד עשר חשוב תמורה ממש, אבל לרבי מאיר האחד עשר נחשב כהקדש ראשון, ואם כן אין צורך שהתורה תכתוב שוב איסור תמורה בפרשת מעשר בהמה, לומר שאף שיצא מעשר לידון בתמורת שמו, מכל מקום נוהג בו תמורת גופו, משום, דפשוט הוא שתמורה נוהגת במעשר בהמה כבכל הקדשים. אמנם רבינו גרשום (שם) ד"ה אמרו) כתב, דדעת רבי מאיר דגם האחד עשר מיחשב תמורה, אלא שאינו תמורה ממש דנימא דאינו עושה תמורה, דאי היה תמורה ממש לא היה קרב כדרך שאר תמורת גופו, אלא שם מעשר עליו ונקרא תמורת שמו, ולכך קרב ועושה תמורה, דהיינו דשיטת רבי מאיר כשיטת רבי. וכעין זה ביאר החזון איש (בכורות סימן כז סק"ג). ועיין בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק שכתב בשם הגר"ז, דחלוק "תמורת שמו" מ"תמורת גופו", משום דתמורת שמו אף דהוי תמורה אבל אינו תמורת מעשר אלא תמורה שדינה שלמים, ולהכי לית ביה דיני תמורת מעשר, וביאר הגרמ"ד, דרבי יהודה סבר דאף דלתמורת מעשר ליכא דין הקרבה, הכא יקרב משום שם שלמים שבו.

באה מממון הציבור, וכל ענינה שמרצה עבור הציבור, לא נימא שציבור לוקה על עשיית התמורה, נמצא שבקרבן שאף אילו היתה באה מן החובה לא היו לוקים עליה משום תמורה, ולכך מקשינן שא"צ למעט עולת נדבה הבאה מן המותרות מטעם שהיא דבר הבא מן החובה, דאינו מחדש דבר.

כב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. ובשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק (עמוד קנו) תירץ קושיית המרחשת, דדבר שבחובה נמי אית ביה מלקות, כדמוכח מהרמב"ם (פ"א מתמורה ה"ב) דמייתי דרשת דרבי שמעון למעט בדק הבית שותפין וציבור, והשמיט דבר שבחובה, והיינו משום דקיימא לן מותרות לנדבת ציבור אולי, ובציבור בלאו הכי אין תמורה, להכי השמיטו הרמב"ם דליכא נפקותא בהאי דרשא, ומדליכא נפקותא מוכח דכמו ציבור ושותפין אמעטו רק מחלות, אבל מלקות איכא בהו, דבר שבחובה דמיעט מותרות, נמי לא מיעט אלא מחלות אבל מלקא לקי עליה, להכי אקשינן הכא פשיטא. ועיין אות הבאה.

כג) גמ', אי הכי דבעיא רבי אבין וכו' אילימא אליבא דרבי שמעון הא אמרת רבי שמעון סבירא ליה עולה הבאה מן המותרות אין עושה תמורה. הקשה בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, למה שהוכיחו דאף דמותרות לא עבדי תמורה היינו כציבור ושותפין דלא חיילא תמורתם, מכל מקום לקי עליהו, נימא דלהכי מספקא אליביה דרבי שמעון, דאף דודאי לא חיילא תמורתו, מספקא אי לקי, דמשום מותרות לקי עליה, אבל אי חשיב תמורה שניה לא לילקי עליה. ועיין לעיל דף ט' אות יב שכתב המלאכת חושב, דלשיטת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א) דתמורת שותפין אף דלא חיילא לקי עליה, הוא הדין דלקי אתמורת שניים ותמורה אחר תמורה, ואתיא שפיר קושיית הגמ', דכיון דבאה ממותרות לא חיילא תמורתו, מאי נפקא מינה אי הויא תמורה אחר תמורה, הא בלאו הכי לא חיילא, דמלקות ודאי איכא אף אי הויא תמורה אחר תמורה.

כד) גמ', רבי אבין הכי קמיעיא ליה וכו' וסבירא ליה כרבי אליעזר וכו'. הקשה הברכת הזבח (על תוס' ד"ה רבי), לפי מה שכתבו התוס' ד"ה רבי, דרבי סבירא ליה דמותרות לנדבת יחיד אולי ועבדי תמורה, נימא הכא דרבי אבין כרבי סבירא ליה ולהכי מספקא ליה. ותירץ, דלמא רבי סבר דממירין וחזרין וממירין, ומשום הכי לא מצי לאוקמא בעיא דרבי אבין כוותיה. ועיין אות יח.

אזיל.

כ) גמ', עולת נדבה נמי כיון דקבלה עליה עבדה תמורה. ביאר בשיעורי הגרמ"ד סאלאוויציק, דהיינו דנדבה נמי חשיב דבר שבחובה. וכן דייק מדברי הרמב"ם (פ"א מנדרים ה"ב), דכתב, "החלק השני שחייב עצמו בקרבן וכו' כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה או הרי עלי להביא שלמים ומנחה, הרי בהמה זו עולה או שלמים, והאומר הרי עלי הוא הנקרא נדר והאומר הרי זו הוא הנקרא נדבה". הרי דביאר, דאף "הרי זו" חייב את עצמו ובכלל נדר הוי, אלא ד"הרי עלי" הוי חיוב עם אחריות, ו"הרי זו" הוי חיוב בלא אחריות.

כא) גמ', אי קסבר לה כמאן דאמר מותרות לנדבת צבור אזלי פשיטא דלא עבדה תמורה הא אין תמורה בצבור. הקשה המרחשת (חלק ב' סימן כח אות ב), לדעת הרמב"ם (פ"א מתמורה ה"א), דציבור ושותפים לוקים על עשיית תמורה אף שאינם מתפיסים בתמורה, אמאי חלוק דין תמורת ציבור ושותפין מדין כל שאר התמורות שנתמעטו, כגון קדשי בדק הבית, עופות ומנחות שאינם עושים תמורה, והממיר בהם אינו לוקה. ועוד, אמאי מקשי הכא, הא אכתי בעינן למעוטי עולת ציבור הבא מן המותרות, מטעם שאינו דבר הבא מן החובה, דהא מה שהוא קרבן ציבור, אכתי איכא מלקות על עשיית התמורה, וצריך למעטו שלא יהיה בו מלקות. ותירץ, דהרמב"ם סבר כהר"ן בנדרים (מה:), דבנכסי השותפין, כשאחד מהם משתמש בהם הרי כולה שלו, והכא נמי כששתמש וממיר בקרבן השותפין או דציבור שיש לו חלק בו, השתא כולה שלו ונמצא שאין לחבירו חלק בו וכקרבן יחיד הוי, שעושה תמורה, אבל מכל מקום לא נתפס בבהמה קדושת תמורה, משום דאף דבשעה שהמיר חשיבה הבהמה שלו, מכל מקום בהמת התמורה שקדושתה נמשכת מכח הבהמה הראשונה חלה בה אותו קנין ממוני שהיה בראשונה, וכתמורת בכור, שכתב הרמב"ם (פ"ג מתמורה ה"ב), שאף שהבעלים ממירים בו, מכל מקום כיון דהתמורה שייכא לכהן כדין הבכור, תמורתו נמשכת אחריו אף לדיני הממון, ומשום הכי, אילו חיילא קדושה בתמורת השותפים הויא מיחשיב קרבן שותפים דשניהם מתכפרים בו, וכיון דממעטין מקרא דמעשר בהמה דליכא תמורה בשותפות, לא שייך שתחול קדושת תמורה על הבהמה, אמנם ודאי שהממיר לוקה שהרי עצם מעשה התמורה היה מעשה תמורת קרבן יחיד, ואיכא באיסור לא ימיר. אבל לענין עולה הבאה מהמותרות שאין לאחד מן הציבור קנין ממוני בה, שהרי לא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ה"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©